

a fejét: és teneked, édes magyarom, eszedbe se jutott próbát tenni vele, holott harminczszoros termést ad, melyből könnyű kiszámítani, mily bőven jutna uje iskolára, téli tornára, iskolai könyvtárra, muzeumra, kisdérvóra, térképekre, földgömbre, földábrákra, ásvány- és növény- és lepkegyűjteményre! Van szerencsém ezennel bemutatni a nagy jövőjű terményt, melynek egy példányával községünk és ismétlő-iskolánk legkiválóbb növendéke, Ábris Ferencz volt szíves engem megajándékozni. A csudabúza kézzel jár, külső a konkoly-szár, apámuram még is dicsőre miatta egy kötőfékkel, de mit nekem a kötőfék azért a nevelésért, a mi ott támad...!

Ferkó nem esett a feje lágára! Rászedi a kistanitót, ha addig él is. El is teszi jó helyre a csuda-búzáat.

Most azonban, midőn látja Julist, a mint a gróf karjára illeszti a koszorút, felcsap lelkében a nemes verseny két lángra.

«Háttha én most oda szaladnék a furcsa búzámmal a gőné méltóságához: Tessék a méltóságának! Mekkora hire lenne a faluban. Talán még egy piros sallangu tajtékpija is... De hát! Mert lám azért a kis pogácsáért is, a kit Julisnak kínáltam, mekkorát ütött rám Andris bátyám: hát akkor a gróf mekkorát ütne rajtam azzal a fonyott ostorával, hogy a feleségéhez merek szólni. Pedig nem akarnám ám megcsalni. mert megmondom, hogy ez nem igazi búza, hanem úgy van csinálva...»

Hát csak nem mer előállni a csudabuzájával; de irigylve nézi a bátor Julist, a ki minden feledem nélkül bának a méltóságos ur balkarjával. Hogy nem fél? Nem ám; oly biztosan mozognak az ujjai, mintha Andris öcsénket bokrátná fel a ki a csoport legszelén áll, s elégtelen mosolyog a helyedő bajusz alól. Bizony, megnézheti a Julist a gróf is, mert ilyen rózsza az ő kertjében sem nyílik; noha a grófné is aranyos szép menynye: lélek, csak az a kár, hogy lovon ül, holott a ló nem való fohérselédnek. Hát nincs ő neki négylovas hintaja?

«Szép is lehet!» — nyelvel mellette egy menyecske, — «de szedné csak ő is napestig a markot»...

«Majd elhallgatsz!» — dörmög feleje az «ember» szemfogra vett pipával. — «Majd meglátom, tudnál-e te a marokvető kezdeddel olyan oltárképet írni mint a?» Egynek egy a mestersege, másnak más...»

Míg ezek halkal feleselnek, a grófné szóba áll az öreg gazdával. «Jó termésünk lesz-e István gazda?» Úgy zöng a szava, olyan halkal, mint a bethlehemi mezőn az angyaloké. István gazda egyenesen áll, mintha a magán állana. De mégis megreszket a hangja, mikor felelni kell, s torkán akad a java...

«Muszáj lenni kegyelmes asszonyom. Az «élet is szebb a merre méltósága jár.»

A grófné nem haragudott az öreg udvarlóra. Lelke napja még jobban besugározta a kis csoportot.

«És nem fáradnak el napestig?» kérde ismét. «Napestig?» vág közbe a markot szedő menyecske, hogy neki is jusszon a társalgásból. «Hajnaltól esthajnalig, mert mi keltjük fel, mi altatjuk el az égi madarat is. Nehéz bír az, de nem fáradunk. Ha az Isten nem fáj el az adásában, nekünk sem szabad elfáradni az elvételeiben...»

De a koszorú már ott sárgul a gróf karján, a két lovas összeint, hogy ember észre nem veszi; nyájasan köszönnék és odább lovagolnak....

Ferkó sokáig néz utánuk, — nagyot sóhajt és azt mondja:

«Julis! ha én gróf volnék, kötnél-e az én kamorra is olyan koszorút?»

De mielőtt Julis megmondhatná, hogy ki kötne

neki, megérkezik a felelet Andris bátyjától egy hátbaütés alakjában.

Majd nem jár az eszedet! Eredj vizért, míg jól van dolgod! B—y S—r.

ELHAGYOTT HELYEK.

Erdőből ki, erdőbe bé,
Elhagyott csapásokon,
Szakadékokban, hegytetőkön,
A hol nincs már semmi nyom,
És lakatlan a vidék, —
Ott bolyongok szerzetést.

Hegyi patak után' állja,
És azt mondja: ne tovább!
A völgyekben szebb világ van:
Tarka, vidám társaság.
Aggaszt, rémit a magány,
Nem maradok én se, lám.

Híu patak beszédére
Nem hallgatók, csak megyek;
Most vagyok ki társaságban,
Üd-özöl a rengeteg.
Ismerősöm ő nekem,
Meggzólta a nevemem.

Kérde tőlem: merre jártam?
A nagy világ mit adott?
Teljesült-e egy-egy vágyam?
És a jövő lesz-e jobb?
Ha a szívem fájna tán,
Épen jó hely a magány.

Nem felelek a kérdésre,
Lépteim oly nehezek!
Csüggedésem nyilván látja,
Puha pázsithoz vezet.
Megzörög az enyhe szél:
Jer, pihenj le! így beszél.

Engedek a biztatásnak,
Illatos fű befogad,
Fák lombjai sugnak, búgnak,
Soká ha lom dalukat,
Én is mint ők, álmodom, —
S elfeledem a bajom.

DALMADY Győző.

RAJZOK LENGYELORSZÁG TÖRTÉNETÉBŐL.

I.

Kieystut és Biruta története.

(Vége.)

Míg ezek történetek, Biruta maga is értesült Kieystut szökéséről, mely roppant feltűnést okozott s a mennyire hálát adott szívében a gondviselésnek, hogy megmentője életét megtartotta, ép oly fájdalmasan érinté Werner megsebesülésének híre, melyben csak az szolgáló vigasztalására, hogy súlyos sebe daczára bízni lehetett felgyógyulásában. A hős litván fejedelmi alakja többé már nem csupán mint nemes pártfogója élt szívében, a mindennapi gyötrelmes bizonytalanság, melylyel sorsát kísérte, teteteinek, dicsőségének híre, párosulva feltűzött képzelődésével, mélyebb érdeklődésnek kezdett helyet adni lelkében. Nyugtalan aggodással várta a birta Kieystut üldözésére indult csapatok kutatásainak eredményéről, s óhajtott: vajha mielőbb sikerülne elérnie a határt.

Egy alkonyatnál épen lakása tornácán ült, nézve az elhunyt nap bíbor-sugarát, midőn két köpenybe burkolt vándor alakja rettentette fel álmodozásából. «Az Isten szerelméért, — szólott az egyik — adj egy darabka kenyeret, különben éhen halunk. Szegény utasok vagyunk, s még hosszú utat kell megtennünk.»

Egy pillantása ellátta Birutának, hogy Kieystut áll előtte, koldusnak öltözve, álrubában. Elnyomva dobogó szívének izgatottságát, hirtelen csendet intett, s azzal kezén fogva, a kert egy távoli elrejtett részébe vezetett, hol frissen szelt kenyeret, vaját és gyümölcsöt hozott elébe, s friss forrásvízzel enyhítette szomját. A hold már előtötte ragyogó fényével a tájat s halvá-

nyan világította meg a tárgyak körvonala. Biruta némán hallgatózott a távoli lódobogásra, mely mind közelebb-közelebb látszott jönni, s Kieystut arcán a gyanu egy eltitkolhatlan árnyékát vélte felfedezni, mely arra készítette, hogy megnyugtassa őt.

«Hiszed-e, hogy el bírnálak árulni?» — kérdezte remegő hangon.

Kieystut összererezte.

«Tudod, hogy ki vagyok?» — szólott, s aztán suttogva hozzátette: — «El vagyok veszte!»

«Nem!» — kiáltott fel lelkesülten a leány. «Kételkedj mindenben, csak ne abban, a ki életét köszönheti neked.»

Kieystut fürkészve vizsgálta meg közelebről a holdas félhomályban az előtte álló arcát, s lelkét egyszerre örömsugár járta át.

«Az ég irgalmas hozzám», kiáltott fel: «Igen, ő az, Biruta! Fölsimítelek s tudom, hogy te nem fogod elárulni azt, a kit szeretsz.» Biruta arca pipacsörvös lett.

«Ki merészelté azt mondani, hogy szeretlek?»

«Barátod, az ifju Werner lovag.»

E névre Biruta arca elkomorodott egy kínzó emlék hatása alatt. De Kieystut eltálatla gondolatát, és sietett hozzátenni.

«Ne vádolj, kérek. Isten a tanum, hogy halálát nem szándékosan okoztam, s életemet adnám megváltásáért.»

Most Birután volt a sor közbevágni.

«Igy, így, nemes fejedelem! Így ismerlek fel igazán. Tudtam, hogy te nem követesz el méltatlanságot. De nyugodj meg; Werner nem halt meg, ő él, s tudja, hogy félreértésnek volt áldozata, én pedig egy pillanatig sem kétértelműt elben. És most ég veled, fejedelem, siess, menekülj, nekem nem marad egyéb hátra, mint imádkoznom érted.»

«Még egy szót, Biruta! Igaza volt-e Wernernek vallomásaiban?»

Biruta nem felelt, zavartan sütötte le szemeit.

«Jól van, folytassa Kieystut — én tiszteltem hallgatósodat. De esküszöm, hogy képeidet nem fogja kitörölni semmi szivemből. Egy trónt ajánlok fel neked, te méltó vagy arra. Légy námmé, s én mint győztes fogok visszatérni, hogy lábad elé helyezem koronámat. Ég álmodni, Biruta!

Azzal elrohant s künt váró társához csatlakozva, tovább folytatta utatlan utját; bujkálva, mint üldözött vad, s kerülve minden előt. Ideje volt távozni, mert alig ment el, üldözők csapattja fogta körül Biruta lakását, hová a nyomok vezettek. Megtálatlák a kiirtett serleget s az ételhulladékok is, mely idegenek jelenlétére mutatott. Szigorú vallatási fogták Birutát, de a hősielki leány minden faggatásnak ellenállt; semmit sem vehettek ki belőle, hiába vetette közbe magát atya is, hiába fenyegette átokkal. Végre erős őrizet rendelték melléje, s foglyként szállították a thorni kolostorba, hogy a vizsgálatot megindítsák ellene.

És Kieystut?...

Ő szerencsésen elérte a határt, és első gondja volt hatalmas hadsereget gyűjteni össze a németek ellen, fogsága megfosztására. Hetven ezer emberrel vonult azután táborba Rudovánál, melylyel szemben a lovagrend ötven ezer embere állott. Egyike felett ki a legvéresebb ütközeteknek, melyekről a történelem hírt ad, de bár Otto, a falábú, a lovagrend főnöke, s maga Werner is, a litvánok fogságába került, a győzelem sokáig eldöntetlen maradt. De Kieystutnak még egy szent kötelessége volt hátra: Biruta kiszabadítása. Diadalal hozta ki fogságából s népe örömjongása közt tette fejére a koronát. Összekelesők fényes ünnepélyekre adott alkalmat, melyekben a nép ifja, véne egyaránt részt vett.

Csak egy dolog volt, a mi Kieystutot és Birutát az öröm ez ünnepnapjai közepette is aggasztotta. A pogány papok vallásuk szempontjából okvetlenül követték a foglyok felhalmozását, mint a mi szerintek egyedül volt alkalmas az istenek haragja lecsillapítására. Kieystut és Biruta pedig tudták, hogy Werner is a foglyok közt van. Lesz-e vajon a fejedelemeleg elég ereje, ellentálni a közvélemény nyomásának? Kieystut hitte ezt, de nem volt bizonyos benne.

A Niewiaza partján, Rovennowban volt a litván pogányság főszékhelye. Itt, egy ős erdőben, százasod tölgy lábában volt felállítva és fátvállal leborítva a három fő istenség: *Perkunas*, a villám istene, *Potrimpos*, a bőség istene, és *Pikiellos*, a pokol istene szobra. Idejött Kieystut tanácsot kérni a papoktól, hogy mitévő legyen, s őket könyörületre hangolni a foglyok sorsa iránt.

A felelet, melyet Krive Krivejto főpap adott, az volt, hogy az istenek különös kegyéből a foglyok közül elég, ha egy szenved máglyahalált, s s azt jelölje ki a sors közülök.

A név sóváran várta a gyászünnepegy elkezdését. A foglyok egyenként készültek a halálra; egyik sem tudta, kit fog a sors kijelölni. Csak Ottó mondta: «Minek itt a sorshuzás? Én vagyok a legöregebb, hadd haljak én meg.» Mire Werner keserűen felelt vissza: «De én vagyok a legboldogtalanabb.»

Hajnal keltével szemben a főpap palotájával felgyúltak a máglyák; tizenhárom egy sorban, közül a legmagasabb a nagymester számára. A nép nem tudta meg, hogy az áldozatot sorshuzás fogja kijelölni. A máglyákból vaskos cölöpek nyúltak fel, vaskarikákkal megerősítve. Az áldozat a cölöphöz láncolva a nélkül égett meg, hogy egy mozdulatot is tehetett volna.

Biruta nehezen bírta rászanni magát, hogy jelen legyen a gyász-szertartáson; de nem maradt távol a nélkül, hogy kötelességét szegje mint fejedelemné. A mi Kieystutot illette, utolsó pillanattá hitt a sors kedvezésében, hogy meg fogja kimélni barátját a szomorú vágától.

Most a főpap előlépett s fölemelve hangját, kikiáltotta a sürd néptömegnek, hogy Perkunas isten akarata az, hogy csak egy szenvedjen a foglyok közül halált, s hogy ezt sorshuzás jelölje ki. Azzal közeledett a foglyokhoz, s egy fedett urnát tartva először is Werner felé, felszólította, hogy húzzon ki belőle egy golyót. Ha a golyó vörös, úgy meg van mentve, ha pedig fekete, úgy ő lesz az áldozat.

Elfojtott lehellettel várta a tömeg a történeteket. Biruta reszketve sügt fülebe Kieystutnak: «Meghal, tudom; életére sötét véget szílyosodik; minden tettét balsors szokta irányozni.»

Werner elszántan nyult bele az urnába, s feketét húzott.

«Az istenek magukhoz szólítottak» — hangzott ünnepélyesen a főpap ajkairól, s e szavakat a néptömeg helyeslő zúgása kísérte.

De ugyane pillanatban Kieystut elhagyja helyét, lóra kap s a máglyához vágatva, messziről kiált: «Megálljatok! megálljatok! Egy isteni sugallat azt közli velem, hogy Giltyna főpap csupa fekete golyót tett az urnába. Ime nézzétek!» És kikapva a főpap kezéből az urnát, szétértette, s a golyók, melyek kihullottak belőle, ime mind feketék voltak.

Biruta halálsápadtan ült helyén; a nép elégedetlenül zúgott a főpap árulásán s a sorshuzás ismét kezdetét vette. Ezúttal más főpap jelent meg az urnával kezében s előszólította a legidősebbet.

A nagymester lépett elő s benyulva kezével, vöröset húzott. Utána mind sorban következtek s mindeniknek kedvezett a sors. Csak egy golyó volt már hátra s még csak Werner nem húzott. Lemondással közeledett az urnához, s felmutatta

belőle a fekete golyót. De Kieystut ismét előttem, szemei villámokat szórtak s harsogva üvöltötte: «Nem! Nem fog meghalni! Katonák! Nézzétek; ő, a kit halálra szántak, legjobb barátom; az, a ki fogságom nehez örát tőle kitéphetőleg enyhítette. Ti nem akarhatjátok, hogy ő meghaljon, kit az istenek annyi véres harcban megkíméltek. Ez lehetetlen.»

De a nép türelmetlenkedése most már kitört. «Halál reá! Halál!» kiáltások reszketették meg a levegőt. Kieystut egy intésére a katonák fegyverekhez kaptak, de ekkor megjelent maga Krive Krivejto, s lecsendesítve a lázongókat, így szólt: — «Legyetek békén, Litvánia népe és fejedelme! Mindkettőtöknek igaza van. Kieystut mint igazi hős áldozza fel magát barátjáért, ti pedig hívek akartok maradni az istenek akaratához. Legyen tehát még egy próba! Kieystut, vegyítsetd te magad össze a golyókat az urnában és add hűzésra a foglyoknak.»

Úgy történt. Tizenegyen ismét vöröset húztak; Werner és a fekete golyó megint utolsónak maradt. Kieystut már kész volt megfordulni, hogy visszatérve jelt adjon seregének az ellenállásra, a mikor Werner visszatartotta, szomorú mosolylyal mondva: — «Hagyj engem meghalni, fejedelem! Köszönöm nemes fáradozásaidat, de Isten akarja így! Azt az egyet kértem az égtől, hogy mellette, érte halhassak meg, és ime megadta érdemem ezt. Isten vele, isten veled; élj boldogul atyám» — fordult Ottóhoz s e szavak után megsarkantyúzt a lovát, az égő máglyára rugtatott s egy pillanat alatt elnyelték a lángok.»

Kieystut meghatva bocsátatta alá katonáival lándsáikat a gyász jelöl, szemeiben ekkor láttak először könnyeket, s Biruta ájtultan omlott össze, úgy szállították palotájába. Nem vigasztalódott meg soha többé; de a máglya tüzeből, melyen Werner kiszenvedett, Litvániára a kereszténység első sugara hajnalolt, melynek Biruta lön első, legbuzgóbb terjesztője.

Biruta nevét később a nép a szenteké közé igtatta, nevét ma is tiszteltben tartja s még harmadfél száz év előtt országosan ünnepelték meg halála évfordulóját.

AMSTERDAMI LEVELEK.

I.

Zavenaartól Amsterdamig. — Amsterdami építkezés. — Entrepot de l'état. — A kikötő. — Amsterdam éjjel. — Café chantant. — A templomok.

Gyönyörű tavaszi délután volt, midőn Kölnből indult vonatunk Zavenaárnál átrobogott Hollandia területére. A kinek először van alkalma ezen a vidéken járni, annak nagyon érdekes ez az utazás. A tájkép nem mutat valami különös szép képet; nincsenek itt vadregényes bérczek, rohanó patakok, homályos fényvesek, hanem a merre csak a szem ellát, termékeny lapály terül el, gazdag, buja fűvel borított rétek és legelők, szoros egymásutánban. Hanem azért sok hangulat van ebben a nagy rónaságban. A határt átlépve, egy negyedóra alatt meggyőződhetik az ember, mennyire igaza van annak a nagyon általánossá vált mondásnak, hogy Hollandiának több a vize, mint a földje. Ez az egész ország a szó szoros értelmében át van hálózva csatornákkal. Nem úgy kell ezt érteni, hogy minden félóránban csatorna mellett robog el a vonat, mert hisz az még nem is volna sok ilyen kis kiterjedésű országban. Minden öt perczben új csatornát lát itt az ember, melyek keresztben és hosszban szelődik át a szép zöld mezőt, melynek a soha ki nem száradó és folyton feltrissülő víztömegenek köszönheti kővér, táplálék-dús fűvét. Ha a mi magyar alföldünk homok-buczkái közt is ilyen csatornák csörögdenének, milyen más világ lenne azokon a legelőkön, melyek még így is olyan jól meghizlalták jószágunkat, hogy azok bármelyik külföldi piacon is számot tesznek. Hollandiának mindig

a tenger, a nálunk annyira hiányzó tenger, volt az életője. Ezeket a csatornákat is a sós tenger látja el termékenyítő édes vízzel, a mely ellenmondást az magyarázza meg, hogy a sós víz pompásan, minden emberi erő igénybe vétele nélkül megdestillálja önmagát, a mint az édes belvizeket magához véve, a sőt a földrétegekben és iszapban hagyja hátra, s mint édes víz folydogál keresztül-kasul ezen a boldog országon. A sok víz által öntözött gazdag föld buja legelőit aztán jól sok is használja a hollandi. Nem igen látni itt sok szántóföldet, hanem mindenfelé csak réteket, telve a legszebb formájú lábas jószággal. Nem tudtam elmenni a kocsi ablakától, annyira gyönyörködöttem ez az egyszerű, de gazdag természet, párosulva a legegyszerűbb, hamisítatlan művészettel, mert a csinos hollandi menyecskek, kaczkák fehér főkötyűjükből, épen akkor végeztek mindenfelé a fejést, miről aztán eszembe jutván a pompás hollandi sajt, most már meg tudtam magyarázni magamnak, hogy honnan veszi az gyönyörű sárga színét és etvágy-ingerlő kövérségét.

A kedves kép által fölköltött jó hangulatban szálltam ki az amsterdami indóházban. De alig léptem az utcára, már az első ház előtt jéve kellett elsietnem, mert fala annyira nem állt függőlyesen a járda fölött, hogy annak minél hamarabb való leomlásától kelle tartanom. Csakhogy sietésem hiábavalónak tűnt föl, mert a második, a harmadik és negyedik ház is csak úgy útna látszott kifelé. Miután egy pár utcán végig baladtam, meggyőződtem, hogy itt minden ház falának a teteje jóval kiebb áll, mint az alapja, de láttam azt is, hogy ennek daczára sem kell attól tartani, hogy bármelyik is maga alá temessen. Egy jó bennszülött aztán ékes hollandi nyelven, — mely egy elrontott német tájsházának felel meg — a hollandiai sajátosság, de rokonszenves flegmájával magyarázta meg nekem, hogy mi az oka az amsterdami építkezés e különös modorának. Első sorba az jó tekintetbe, hogy az eresztől csorgó esővíz nem rongálja a falakat, hanem van a dolognak más bibéje is. Itt t. i. a hat-hét emeletre épített keskeny házak alig elegendők arra, hogy a lakó-szobákat magukba fogadják, s arra egyáltalában nincs bennük hely, hogy valami széles lépcső vezessen föl az emeletkebe. Így aztán a ki-s behurczolódás majdnem lehetetlen volna ezekben a hollandi gazdálkodással emelt épületekben. Mit csinálnak tehát? Minden házat tetőzéstől gerendára erősített csiga nyúlól elő, melyen a nagyobb szállítmányok, csomagok fölhúznak az emeletbe. Nehogy pedig a második emeletre húzandó csomag az alantabb eső ablakokat veszélyeztesse, a fal, a kötélen lógó terük ingását tekintetbe véve, kifelé dőlőleg van építve, s így nem kell attól tartani, hogy a pinceből fölhúzott szenes kosár fekete nyomokat hagy a szép pirosra meszelt falon.

Különbben Amsterdam építkezésének nem ez a legkülönösebb sajátossága, hanem az, hogy az egész város a tengerbe van építve. Ez az érdekes város méltán volna nevezhető az északi tenger Velencéjének. Itt minden ház 5—6 méter magas pilóton nyugszik, s miután a víz alatt talaj felső részét futó homok képezi, az épületek egész sulya a szilárd földig lenyúló pilótokra nehezedik. Persze ez rendkívül költséges építkezés, mert az alap-építmények elkészítése annyiba kerül, mint a többi részek fölépítése összesen, s a mellett nagy óvatosságot és szoliditást követel, mert ellenkező esetben könnyen beállhat az a szerencsétlenség, a mi 1822-ben egy hatalmas gabona-raktárral történt, hogy az a kellő gond nélküli építés folytán mindenestől a tengerbe süllyedt. S egy nyomorult kis fa-fűrész bogár is veszedelmes ellensége e téren az amsterdamiaknak, kiknek a házaikat tartó pilótok jó karban tartása naponként több mint ezer forintba kerül.

Hanem az amsterdami házaknak nemcsak az alapépítményei készültek egyforma modorban; kívülről is egyformák azok mind, s keskeny homlokzatukkal, piros színükkel, hegyes ékbe futó piros zindelyű tetőikkel azt a benyomást teszik, mint azoknak a városoknak a háza, melyeket a gyerekek szoktak játékskatulyáikból kirakni. Emeli a különösséget az a körülmény, hogy az előfalat majdnem egészen elfoglalják a hatalmas ablakok, míg kapuk helyett csak nagyon kis ajtók vannak vágva.

Az utcák egészen Velenczére vallanak; vannak ugyan egészen kövezettek, de közéjük

EGY HALOTT BARÁTJA ELLENÁLLNAK A HULLA ELVITTELÉNEK, ÉS KÜZDELEM FOLYIK KI A DÍKOR ÉS A NÉP KÖZÉ.

A TANULÓK A BONCZOLÁSHOZ ELRAGADJÁK EGY ÉPEN MEGHALT NŐ HOLTTETÉT ÉS A TANTEREMBE VISZIK.

A BOLOGNAI EGYETEM MULTJÁBÓL.

nagyrészt csatornák foglalják el, melyeknek szürkés vizén csónakoknak és bárkáknak egész tömege horgonyoz. De e sok csatorna dacára a város levegője tiszta és szabad, a mi nélkül el sem tudna lenni a hollandi, ki a tisztaságot utcán és házakban egész a pedánsáig szereti. Végig sétálván a városban, a kikötőbe indultam, mely Amsterdam legélénkebb s egyik legerdekebb helye. A szabad tenger ugyan messzire esik a várostól, de hajdan viz alatt állott itt az egész környék, s csak az ember szorította azt vissza, hogy réteji és városai számára nagyobb helyet nyerjen. A kikötő a hatalmas Nord Canalon van, mely a Zuider-tót a szabad északi tengerrel köti össze, s nagyon jó révét képez az Indiából s Jávából dús rakományokkal érkező hajók számára. Megnéztem a parton álló óriási raktárt, az úgynevezett «entrepot de l'état»-t, melyben tudja Isten, hány millió értékben van fölhalmozva ezukor, kávé, thea, bor, indigo, stb. A mint az egy millió kilogramm theát tartalmazó osztályon végig sétáltam, a kalauzomul szolgáló hivatal-

nok jónak láta megjegyezni, hogy mióta a holland előjogok megszűntek s a szabad kereskedelem folytán nem lehet Angliával konkurálni, nagyon megcsökkent Hollandia gazdagsága, a mit a nép fájálal is eléggé, bár az idők szelleme Angliának, az erősebbnek ad igazat. Nem feleltem erre a megjegyzésre, csak elgondoltam magamban, hogy ha még Hollandia is panaszszal küldi a hajóit tengerre, mit szólunk mi, kik alig tudunk egy pár vitorlával részt venni a szabad kereskedés lázas konkurrenciájában?

Amsterdam kikötői élete nagyon élénk, s festői képet nyújt. A kisebb-szerű vitorlák és árbozok erdejéből méltóságosan emelkedik ki egy-egy amerikai vagy jávai gőzös tricolorja. A partokon a tengerészek, halászkok, csónakosok nyüzsgő csoportja. Ezeket mindjárt föl lehet ismerni, annyira magán viseli mindegyik a közös típust: hátrafésült, hosszú szőke haj, borotvált bajusz, az áll alatt huzódó amerikai, vagy mondjuk: Kossuth szakáll, s a különös, rezes barna színű arcbőr, — ezek mind olyan ismertető jelek,

melyek csalhatatlanul rávallanak a hollandi tengerészre. Ezt az egyforma csoportot aztán helyiely-közzel egy-egy tarka lepedőbe burkolt jávai honpolgár festői, de szellős öltözete tartja. Hanem a kikötő, dacára rendkívüli forgalmának, még sem olyan lármás, mint például a mi budapesti Dunapartunk után képzelni lehetne. A holland nép, bár udvarias és előzékeny, nagyon csöndes természetű, s szereti a dolgát szó nélkül elvégezni.

Nappal különösen csöndes város, de a nyugat-európai nagy világvárosok mintájára éjjel sokkal élénkebb képet nyújt. A reggelt nem igen szeretik itt fölhasználni. Nyolcz órakor még a világért sem hallani a tramway csöngetését, s az ásitó és sóprógetó szolgásműhelyzet ugyancsak végig nézi az embert, ha ilyen időtájban reggeli után tudakozódik a kávéházban. Hanem az éjszaka aztán bezzeg népes. Este 10 óra után indultam sétálni, az utcákon két annyi ember mozgott, mint a nappali órákban. A kereskedések éjjeli nyitvák, s a lóvasut még tovább közleke-

A BOLOGNAI EGYETEM MAI BONCZTANI LABORATORIUMA.

dik. Miután épen pünkösdi hétfeje volt, még élénkebbé vált a csillagos éjszaka, mint rendesen. Talán jó részt az ünnepi hangulatnak lehet felírni, de most már bezzeg volt láрма, a mit különösen a szárazra szabadult vízi lakosok, a matrözök okoztak. Ezek a hosszú hajókázás közben megtakarított fillereiket csakúgy szórják ilyenkor, s néhány pobár kibőrpentése után a hagyományos hollandi hidegvér is pezsgésnek indul. Negyven-ötven beleülnek egy-egy fogatú nyitott kocsiába, s végig hajtva a legnépesebb utcákon, harsány hangon éneklnek kedvenc dalokat. S az ilyen zártkörű társaságokban legvigababak az odaszegődött asszonyok, kiknek éles szopránja túlharagja a férfiak dörgő basszusát. Nagyon érdekes látványt nyújt egy ilyen zajos kocsis. A férfiak magas fekete sikkája egyszerű öltözete mellett kihívó ellentétet képez a nőknek nemzeti jellegű, sokszínű ruházata. A sajátos népviselet itt sokkal jobban tartja magát, mint Európa többi országában. Egy hollandi nő, — a társadalom alsóbb régiójából, — a világért sem hagyna föl csinos fehér főkötőjével, s azzal a különös hajviselettel, mely szerint a haját a halántékon apró fonatokba kell rakni, s egy sárgarézből készült, csigaszerű tekervényekben végződő pánttal a fejhez erősíteni. Így vannak öltözködve mind a kocsiiban ülő eneklő asszonyok, kiknek hangversenyén azonban rajtuk kívül, úgy látszik, senki sem ütközött meg, s ezt a kisse hangos, de különben ártatlan ünnepi mulatságot senki se vonta a rendzavarás rendőri fogalma alá.

A népdalok s harmóniájába más énekhangok is vegyültek: a Kalver-Strasse minden harmadik házából kihallatszott a café chantantok tündéreinél trillázása. En is benyitottam egy ilyen helyiségbe; belépti díj itt nincs, hanem minden látogató köteles valamit inni, a miért aztán két annyi árt fizet, mint másutt. A helyiség zsufolva volt a társadalom minden rétegeiből kikerült vendégekkal: egy gond- dal öltözött tengerész- hadnagy mellett egy vörös képű matröz tapolt a bécsi németiséggel eneklő divánok; hátuk mögött egy nemzeti öltözetében cifrázkodó szobaleány-féle ült a legelőkelőbb úrhölgy mellett. Szóval színpadon és nézőtérén egyaránt, itt is úgy megy minden, mint a budapesti orfeumban.

Mikor a café chantant-t elhagytam, a királyi palota tornyának órája épen tizenkettőt ütött, vagyis inkább muzsikált, mert a hollandi toronyórák minden ütés alkalmával egy-egy rövid dallamot játszanak el. Ez itt mindenféle így van, s ennek folytán csak azért nem válik nagyon zajossá ez a hangverseny, mert Amsterdamban, a mely pedig Budapestnél na-

III. FRIGYES CSÁSZÁR, UTOLSÓ NAPJAIBAN.

gyobb város, aránylag kevés torony van. Ebből azonban nem kell arra következtetni, mintha templom is kevés volna, mert az van elég, csak hogy torony és minden ceremónia nélkül építve, annyira, hogy néhány szép, s a megszokott formában épült templom kivételével, az idegen nem igen tudja az Isten házáat az emberektől megkülönböztetni. En például egyszer megálltam egy nagy, a többi házak módjára vörösrő festett épület előtt, s egy arra menőtől megkérdezvén, hogy vajjon közelebb-e az, csudálkozomra azt a feleletet kaptam, hogy igenis, még pedig protestáns templom. Nálunk nagy forradalmat csinálna, ha valamelyik liberális egyházközösségnek eszébe jutna ilyen kevésé szertartásos kinézésű templomot építtetni. Pedig a hollandiaknak talán igazuk van. Abban a családias egyszerűségben, mely erről a templomról leírt, volt valami lélekemelő. Mosolygó virágok bolytattak fejükkel a nyitott ablakokban, s az ereszlől csice-

GYÁSZ-SZERTARTÁS A POTSDAMI BÉKE-TEMLOMBAN FRIGYES CSÁSZÁR TEMETÉSÉN.

regve röptül föl egy fehér hasú fecske. Ezek a virágok és madarak jobban hirdetik az Isten jelenlétét, mint a magasba törő oszlopok, s nekem önkénytelenül eszembe jutottak Hugó Victor szavai:

«A roppant templomok mi azépek, Legmagasbak az ég után, De egy parányi fecskécskének Az Isten háza igazán.»

Legif. SZÁSZ KÁROLY.

A NÉMET CSÁSZARI JELVÉNYEK.

II. Vilmos császár megkoronáztatása, ha csakugyan bekövetkezik, — a mint kilátásba helyezték — érdekes történelmi momentummá fog alakulni több tekintetben, mert ő lenne ez esetben az új német birodalomnak első császára, a ki, nem ugyan a 82 év előtti szent római birodalom jelvényeivel, de az azok után készített ujabbakkal fogna megkoronáztatni.

Tudni kell ugyanis, hogy a Nagy Károly császártól eredő legrégebb koronázási utensiliák többé nincsenek meg. Mikor ezeket II. Frigyes császár az

által Lombardiában alapított Vittoria nevű városba vitette őrzés végett, ott a föllázadt pármiai rabolták el egy részét, a másik része 1252-ben Braunschweigban Vilmos hollandi királynak egy guelf-leánnyal való násza alkalmával égett el.

De a hiányzó tárgyakat több ízben pótolták újabb és újabbakkal, a 13., 14- és 15-ik század folyamán, melyeknek munkájok és czimertani díszítésük elárulja az újabb eredetet. Cornwallis Richard 1157-ben aacheni koronázása alkalmával egészen új ornatusokat készíttetett. Ezeknek egy darabja, az úgynevezett Szt. Móríz kardja ma is megvan még, rajta Richard czímerevel, hasított pajzsra, jobbra a római császárok félécsa, balra a Plantagenetek három párdueza.

Helyről-helyre vándoroltak ezután is a koronázási jelvények, s mikor a hosszú interregnum után habsburgi Rudolf Aachenben fejére tette a koronát, a császári attributumokat előbb Svájcba, majd Bécsbe vitette. Bajor Lajos alatt München fogadta falai közé, majd Frankfurt, Nürnberg, a luxemburgi császárok alatt Prága, sőt innen Budára s Visegrádra kerültek s itt maradtak egész 1424-ig, a mikor Nürnberg városa, koronázási régi jogára hivatkozva, visszakövetelte s vissza is kapta, s ez alkalmával nagy titokban és elővigyázattal két tanácsur felügyelete alatt halász-szekeren szállították vissza a koronázási jelvényeket.

Nürnbergben maradtak aztán a római császárság utolsó napjaiig, 1525-ig évenként egyszer közszemlére állították s mindannyiszor, valahányszor Frankfurt, ban császár-koronázás történt, oda és vissza szállították. 1796-ban, midőn a francziák Jourdan alatt Nürnberget fenyegették, igen közel volt a veszély, hogy a kin-

cseket elrabolják, csak egyik tanácsos elővigyázata mentette meg, a ki az őrzőhelyül rendelt kápolnába titkon betörve, magához vette, s aztán lótrágyás szekeren vitte Ansbachba, majd onnan Prágába.

De Prágában sem maradhatott nyugton a kincs, mert Napoleon sokkal erősebben vágyódott Nagy Károly állítólagos koronájára, semhogy lépéseket ne tett volna megszerzésére. Ismét egy titkos kéznek kellett előbb Regensburgba s utóbb, 1805-ben, Bécsbe c-empészni. Itt a Hofburgba helyezték el, s a világ mitsem tudott a birodalmi jelvények sorsáról egész addig, míg 1818-ban az aacheni szent szövetség megkötése alkalmával nyilvánosságra nem hozták holátétét.

Még egy nem csekély veszélyt kellett kiállani a német császári jelvényeknek, a mikor 1848-ban Bécsben egy nap négy fegyveres aulista berkocsisban a Burg elé hajtatott, s követelte a souverain nép nevében az insigniák visszaszállítását Frankfurtba. Már-már a fejvesztett cselszédég hajlott szavukra, a mikor közbelepett egy magasabb rangú tiszt s teljes udvariassággal csupán egy kis formalitásra kérte fel a követelőző urakat, hogy tudniillik, mutassanak elő felhatalmazványt a bécsi diákság részéről. De ez elég volt arra, hogy minden a régiben maradjon.

Nyolcz év előtt Bécsben e sorok írója még a következőket látta a német császári koronázásoknál használtatni szokott szertartási tárgyak közül.

Egy pár szandál, remek művű szaraczen munka, alba, öv, utóbbi kettős példányban; stola és bíbor tunica; az úgynevezett dalmatica; bíborszövetű császári köpeny, szicíliai munka, a felirat szerint a hedra 528-dik évében (1133 Kr. u.); rajta arany szövésű pálmafa, melynek mindkét oldalán egy-egy oroszlyán tipor egy tévét le. Továbbá keztyűk, a császári kormánypálca, még egy egyszerűbb kormánypálca, aztán a birodalmi alma, s ugyanannak még két más egyszerűbb példánya.

Következik aztán a császári korona (corona aurea) — rajta gyöngyből kirakva:

CHRONADUS. DEL GRATIA. ROMANORV. IMPERATOR. AVG.

A császári korona nyolcz aranylemezből van összetéve, csupa drágakövekkel ékítve, s képes ábrázolásokkal. Balra a keresztstől az üdvözítő két kherub között, felette: *Per me reges regnant*. (Általam uralkodnak a királyok); jobbra a keresztstől Ezeias próféta Ezechiás király előtt, a próféta e feliratos szalaggal: *«Eccce adiciam super dies tuos XV annos»* (Íme napjaidhoz 15 évet teszek) (Ezs. 38. 5). Két hátulsó lemezen Dávid és Salamon alakjai láthatók, e feliratokkal: *«Honor regis iudicium diligite»* (A királyság tiszte az igazságszolgáltatás) és *«Time dominum et recede a malo.»* (Féld az istent s őrizedjél a gonosztól.)

Bécsben őrzik még a felsoroltakon kívül a *koronázási kardot*, vagy úgynevezett Nagy Károly kardját, de ennek egyes részei újabb munkák; továbbá *sz. Móríc kardját*. A mult század végén még megvoltak, de ma már teljesen eltűntek pedig a következők: egy pár keztyű, két pár szandál, 1 öv, egy pár sarkantyú, két karszatt, egy vállkendő, és egy stóla. Megvan még a *királyi korona* a XIII. dik s részben a XIV. dik századból, a *királyi pálcza*, rajta galambbal, az *evangeliumkódex*, egy igen régi és érdekes pergamen-kézirat, kezdetleges iniciálékkal, de legfeljebb a XV. dik századból eredő kötésben, a melyre hajdan a császárok esküdni szoktak volt; Nagy Károly császárnak még egy második állítólagos *kardja*, melyet a hagyomány szerint Harun al Rasid kalifa ajándékozott, drágakövekkel gazdagon kirakott görbe kard — szaraczen munka, s végül egy *erélye-szekrény*, földdel tele, mely a legenda szerint szent István vértanú vértét itta volt.

Ezek maradtak fenn a szent római birodalom koronázási emlékeiből annál a hatalomnál, melynek uralkodói századokon át viselték fejökön a német császári koronát is. De érdekes tudni, hogy az új német császárság proklamálása óta használt új birodalmi jelvények is ugyanezek mintájára vannak készítve, s egészen hasonló alakban szerepeltek a legutóbbi berlini ünnepélyességek alatt is.

V.

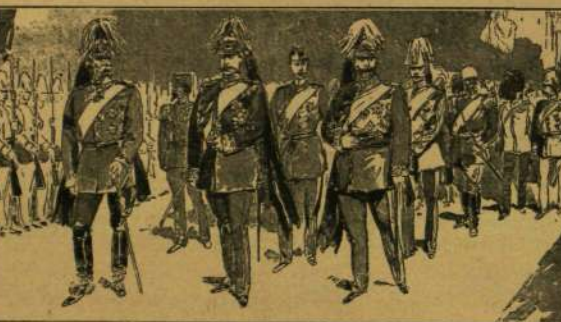
FRIGYES CSÁSZÁR TEMETÉSE.

Ugyanabban az épületben, a hol a napvilágot először meglátta, hunyta be végleg szeméit jun. 15-kén délelőtt 11 órakor III. Frigyes, a rövid ideig uralkodott, de hosszú időn át sokat szenvedett német császár. Halálhíre épen nem jött váratlanul. A legutolsó orvosi jelentések már a válság bekövetkezését sejteti engedték s a hosszasan húzódó halál-küzdelem végét várva, tömérdek ember gyűlt össze a potsdami új palota előtt, már órákkal a gyászeset bekövetkezése előtt. A legutolsó orvosi jelentés, melyet a halál bekövetkezése előtt egy órával a kastély előtti fára ragasztottak ki, szomorú kílátásra hagyott következtetni. *«Ő Felsége a császár és király csendesen szendereg, néha-néha öntudatának világos jelét mutatja, fájdalom a kifejezése nélkül; érverése és lélegzése igen gyenge.»*

A halál híre gyorsan elterjedt a német fővárosban is, ezrével jött ki a berlini nép Potsdamba, hogy ha lehet, még egy pillantást vessen

MOLTKE TÁBORNAGY A TÁBORNOKI KAR ELÉN.

II. VILMOS CSÁSZÁR A SZÁSZ KIRÁLYLYAL ÉS A WALESI HERCEGGEL, AZ ELHUNYT CSÁSZÁR KOPORSÓJA MÖGÜTT.

A PAPI KISÉRET.

arra a halottra, ki rövid ideig tartó uralkodása alatt annyira meg tudta nyerni népének szeretetét. Szombat estig a halottas vaságyon maradt a holttest, mellén azzal a babér-koszorúval, melyet egykor a wörthi esata után neje küldött a győzőnek. Körülötte voltak családja tagjai s egy rakás koszorú. Szombaton délután megtörténvén a torok és mellkas felboncolása, mely a betegségnek rák jellegét kétségtelenné tette, felállították a holttestet a Friedrichskron kastély jaspis-termében levő díszes ravatalra. A karrarai márvány-fallal s aranyozott mennyezettel díszes terem mindenfele fekete szőnyeg és fátöl borította; a koporsó körül sötét borostyánfák voltak s mögötte egy kis oltár, rajta egy szép Krisztusfő-képpel. A ravatalon fekvő fejedelem katonaköpenybe volt burkolva, nyakán a *«pour le mérite»* érdemjel, mellén a vaskereszt rendjele, lejjebb neje koszorúja, melyet a wörthi győzelem után küldött s esatáskban használt kardja. A koporsó végén voltak a fejedelmi jelvények, három pálcza s a család tagjainak koszorú. Felül két nagy kandelaber égett s a tetőzetről meggyújtott lámpák függtek alá. A család-tagok

még szombaton este összegyűltek a ravatalnál s meghallgatták Persius lelkesz bucsuzó szavait. Erre megnyitották a gyászterem ajtait a nagy közönség előtt, melyből időről-időre egyes csoportokat bocsátottak be. Vasárnap este az elhunyt két fiának jelenlétében lezárta a koporsót, hogy a másnap bekövetkező temetésre előkészüljenek.

A koporsóra, mely Vilmos császárához hasonlított, reátekették azután a császári jelvényeket s felül az aranyisakot, a tábornagy botot, kardot, a fekete sasrend szalagját, a lovag-kesztyűket; a porosz király jelvények biborselyem párnákon a koporsó mellett nyugodtak, ép úgy a koronázási köpeny.

Még egy család isteni tisztelet volt, mely alkalommal dr. Kögel megállította az elhunyt koporsóját s csakhamar azután megkezdődött a temetkezési menet sorakozása épen oly módon, mint Vilmos császár temetésénél. 11 órakor Vilmos császár rendeletére megindult a menet katonazene hangjai között. Az agg császárné a kerti terem nyíl asablakhoz vitette magát s könnyező szemekkel nézte szeretett fia koporsójának eltűnését. A 86 éves Moltke tábornagy azonban a meglehetősen hosszú uton folyvást gyalog ment, marsallbotját kezében, a tábornokok élén. Bismarck betegsége miatt nem lehetett jelen. Vilmos császár mellett testvére, Henrik herceg, továbbá a szász király s a walesi herceg lépkedtek. Kezdetben katonák, később különböző egyesületek képezték a gyászmenet körül, mely jó felőra múlva érkezett meg a templomba, hol a császár örök nyugvó helyét talált. Maga a templom nem volt gyászosan díszítve, ellenkezőleg, egy pár, az oltár körül fekvő fekete szőnyegen kívül jóformán az egész épület virágkoszorúkkal s csokrokkal volt telve. 40 különböző felekezetű lelkesből álló csoport vezette be a koporsót vívó testőröket a templomba, hol a koporsót az oltár elé tették le s udvari hivatalnokok s államminiszterek állottak körül.

Rövid isteni tisztelet után, melyben ismét Kögel, a fő udvari lelkesz mondta el az imát, a templom előtt álló katonák három sor lövést tettek, mire 101 ágyulövés következett. A fejedelmi család tagjai megeskólták a koporsó felső részét s elhagyták a templomot; lassan — az orgona gyászos hangja mellett — eltávoztak a többiek is, s a gyászszertartás véget ért.

HARCZ A LÁTHATATLANNAL.

(A 4-ik hadtest gyakorlati utazása.)

Imént kezdődött meg Rüd-Weiprecht gr. alezredes vezetése alatt a 4-dik hadtest tisztjeinek az a gyakorlati utazása, mely minden évben alkalmat nyújt az osztrák-magyar monarchia közös hadserege tisztikarának a tábornoki szolgálat fontosabb teendőivel megismerkednie s ezáltal komoly esetekre harszakségét fokoznia. Ily gyakorlati utazások nálunk csak a legutóbbi időkben honosultak meg, a porosz hadsereg mintájára, de már eddig is sok hasznos gyakorlati eredményekkel jártak azok az ifjú, önálló erők fejlesztésére. Ez a szempont volt épen az, mely a hadtudományoknak régi schematikus szellemében hiányozván, minden önálló tetterést lehetetlenné tett. Maga Napoleon elismerte ezt s későbbi éveiben sajnálkozását fejezte ki a fölött, hogy nem gondoskodott eléggé ifjú erők neveléséről. Híres Berthierje is inkább kitűnő iroda főnök volt, mint modern értelemben vett tábornoki tiszt.

A közös hadsereg tábornoka, hadtörténelmi tanulmányain kívül, már béke idején feladatává teszi ugyan a vasúti szállítások előkészítését háboru esetre, szintűgy a stratégiai felvonulás előmunkálatát, a térképezési munkálatokat mozgósítás esetére, idegen hadseregek intézményeinek tanulmányozását, stb. Mindez azonban nem elég. A tábornoki tisztekre magában a háboruban is fontos szerep hárul; nem elég a szolgálat külső formáival lenniük ismerősöknek, bele szükséges hatolniuk a vezényelet szellemébe is, összeköttetést kell fenntartaniok a hadsereg vezényeletével, úgy hogy közvetítő működést fejthessenek ki mindenütt. S hogy e célból tisztában legyenek a hadműködés egész helyzetével, erre szolgálnak az említett gyakorlati utazások.

Egy ily gyakorlati utazás tehát nem egyéb államóvernél, csakhogy csapatok nélkül s a tulajdonképeni manőverek felett még az az előnye is megvan, hogy jobban megfelel a háború tényleges

viszonyainak, megközelítőbb képet alkot arról. Egy béke-időben folyó hadgyakorlatnál sok oly tekintet van, melyet békeben nem lehet figyelmen kívül hagyni, holott a háboruban magától esznek. Így például kimélni kell a vetéseket, szántóföldeket. Szokott ősi nagy gyakorlatainknál a csapatoknak még rendes békéletészáma sincs meg mindig teljesen. A gyakorlati utazásnál, igaz, hogy csak számokkal dolgoznak, de ezek a számok a teljes hadilétszámot, s a tényleges háború viszonyokat tüntetik fel.

Mindez talán első tekintetre nem egészen világos a laikus előtt. De vegyünk fel egy példát. Egy gyaloghadosztály, mely áll négy gyalogezredből, megfelelő tüzérségből, s egy lovasdandárból — bekeidő menetelés közben csak 4000 méter hosszú marskolónnát képez, ellenben hadilétszámán 9000 métert. Ezt a tömeget manővernél az utolsó szakaszig harczenalába lehet kifejleszteni egy óra alatt, holott az komoly esetben harmadfél órát vesz igénybe. Hát még a segédszolgálat, a vonatok és oszlopok, melyeket költségesség miatt béke-időben lehetetlen a manőverbe bele vonni! Az ily gyakorlati utazásoknál azonban mindezeket s hozzá az utánszállítást, az élelmezést, az egészségügy ellátását is pontosan számba veszik, s ahhoz képest intézkednek.

Csakis így válik lehetővé a háború színhelyének, a stratégiai működésnek és a harc pillanatnyi szituációjának valóságos szemléltető feltárása. S ez a tanmódszer olyannyira tanulságos, hogy még kisebb csapatgyűlések körében is sikerrel alkalmazható: így hadosztályoknál, egy-egy alkalmas törzstisz vezetése alatt egyszerűbb feladatokat megoldására, lovastiszteknél, a lovasság stratégiai szerepe feltűntetésére stb.

Legjobb fogalmat nyerünk magunknak az egész gyakorlat lefolyásáról, ha képzeletben részt veszünk azon a kiránduláson, mely most vette kezdetét Budapest és Veszprém közt, Martonvásáron, Székesfehérváron és Palotán át. Egy ily gyakorlat, meg kell jegyezni, majd mindig egy ezredes vagy alezredes vezetése alatt történik, ki mellé megfelelő számú tiszt van vezényelve, többnyire századosok s idősebb hadnagyok.

A találkozás helye a déli vasút állomása. Dobogó szívvel gyűlnek össze Mars délezege fia, kik eddig csak a budapesti aszfalton tettek legfeljebb gyakorlati kísérleteket a stratégia és taktika magasabb tudományából, s most először látják magokat a nehéz próba elé állítva, hogy elméleti tanulmányaikat a valóságban is kimutassák. A tiszt szolgák által czeplelt kofferék és bőröndök mélyében, vagy a nyereg alatt néha bizalmatlanul húzódik meg egy-egy Kriegsakadémiaiból kikerült kopott taktikai kézikönyv is; s a mellett tus-tartó, kék és vörös plajbász, kompasz, léniaák körök és pedometerek — duplán is. Pedig azt, a mire legtöbb szükség van, nem lehet elcsomagolni, mert az a gyors felfogás, higgadt, világos fej.

Az első percek az ismerkedésben telnek el. A kik saját lovakkal nem rendelkeznek, kiválasztanak magoknak egyet a szolgáló lovak közül, s valamely vén equitációs huszárőrmesternek nem csekély mulatságára szolgálja az a látvány, a mint egyik-egyik fiatalabb bakatist vesződik az alája került makranczos állattal, melyet neki malicziózus kollégái mint különösen szelidet ajánlottak.

A gyakorlat vezetője kiadja a programot, melyben a feladat alapeszméje, s a főlvet helyzet szabatosan van körvonalozva. Ez képezi alapját a következő napok gyakorlatainak. A besorozott alantassabb tisztek szintén megkapják a magok utasításait, megállapítják a másnapi találkozás helyét s idejét, meg egyszer áttekintik a térképen a helyzetet s azzal hozzáfognak a napiparancs kidolgozásához.

Ezek a napi parancsok képezik a kiindulási pontot a másnapi mozdulatokhoz, s azért a kidolgozással megbízottak nagy sulyt fektetnek rá. Nem is esoda, mert az a tiszt, ki e parancsot kidolgozta, kell hogy átvége másnap detachementje vezetését s felelős a netáni hibáért. Annival nehezebb a helyzete, mert rendszerint a napi parancs megszerkesztésére is ép oly rövid idő van engedve, mint háboru esetén, a mikor gyakran a csak késő éjjel elkészült parancsot még a közelebb-távolabb fekvő csapatokhoz kell eljuttatni, hogy minden század idejében megtudja, mi a teendő másnap hajnalban.

Másnap hajnalban az összejövetel helyén ki-

osztják a további teendőket. Egyik tiszt példának okáért egy (képzeltbeli) lovasdandár vezetését kapja, hogy azzal leplezze az előrenyomulást. Rögton a láthatatlan front elé áll, és megteszi intézkedéseit. Egy másiknak az a feladat jut osztályrészül, hogy találkozhelyet keressen az összegyűlő hadosztály számára; a harmadik egy utösszeköttetést vagy ösvényt meggy regognakálni, a negyedik és ötödik táborhelyet, vagy oly felállóhelyet kutat ki, hol az előhad fedezhesse a hadosztály felvonulását, stb. Ha mindez megtörtént, szétesoznak, hogy csak bizonyos idő múlva jöjjenek újra össze azon a ponton, hol a vezetők számitása szerint a két ellenség egymásra fog bukkanni s a dolog ütközetre kerül.

Itt már most egy szabad áttekintést nyújtó magaslaton két csoportban felállnak mind, egyik felől az egyik, másik felől a másik fél, s a gyakorlatvezető egyikőtől a másikhoz fordul kérdéseivel.

— Az ellenség túlnyomó lovassága visszazsorított a hadnagj ur lovasságát. Gyalogsága most éri el ama tetőt ott. Mi a teendője? — Elővédem megszállja a tetőt, azután ütemmel előre vonulok, — hangzik a felelet.

— Számítsa ki, kerem, mikor adhatja ütege az első lövést.

— Ha a gyalogság most ér a tetőre, akkor az üteg 1000 méternyire lehet még hátul. Az üteg parancsnoknak, ki mellettem van, három perc kell a visszalovagláshoz, az ütegnél négy perc az előnyomuláshoz, — 8 perc alatt elődörülhet az első lövés.

Most az ellenséghez fordul a kérdések keresztűze.

— Lovasságának sikerült visszazsorítani az ellenség három századát, de a tetőről ott gyalogsági tűz fogadja, s nem hatolhat előbbre. Ép e perczben, 9 óra 48 perczkor a tetőn egy üteg is megjelen, mit fog tenni?

Es így tovább. Megbeszélés alá kerül a harc minden felmerülhető momentumá, míg egyik vagy másik javára el nem dől. Ekkor újabb rendeletek váltják föl az előbbieket. Egyiknek a visszavonulást kell végrehajtania, a másiknak az ellenség üldözését. Van, a kit a sereg éjjeli elszállásolása iránti gondoskodással bízunk meg, míg másoknak feladata előőröket állítani, az élelmezésről intézkedni, vagy a megfogott löszereket kiegészíteni. Megállapítják a helyzetet minden oldalról, a mint az est beálltával fog alakulni, s azzal a következő napi parancs kidolgozására új tisztek jelöltetnek ki.

— A dolgozatokat kérem fogom, uraim, pont 5 órakor lakásomra küldeni! — fejezi be az alezredes ur fejtegetéseit.

Mindenki megrettenve néz órájára. Hogyan! Már három óra? Zeusre! És Kaporfalva vagy Bustyaháza, hol a kvártély van, még jó egy órajárás. Hopp rajta! Repülj fakóm, szikrázzék a patkó!

Nyolcz órát nyeregben ülni egy bakatist urnak nem tréfa dolog. El is van fáradva, mire hazaér, isten igazában. Pedig pihenésre, vagy evésre még gondolni sem lehet. A fekete leves még hátra van. A tiszt szolga előkészítette már az asztalra a szükségeseket: papirt, tintát, plajbászokat; rögton munkához kell fogni.

De ha aztán egyszer csakugyan minden készen van s a szerény vendéglő asztala közös étkezésre gyűjti össze a bajtársakat, akkor megered a feszeten tréfa és kedv árja, s ingerkedő megjegyzésekre adnak bő anyagot a gyakorlat élményei. Igaz-e, hogy X. X. egy menet kiszámításánál kilométerekből kilogrammokat csinált? Hogy N. N.-t makacsokdó lova meghengergette egy pocsolva közepén? Hogy Y-nak épen egy szépen kigondolt roham végrehajtásánál egy a hidon keresztbe fekvő jámbor ökor tartóztatta fel utját? Mindez megtörténhetik persze a béke gondatlan kényelme közepette, de törjön csak ki igazán a háboru — majd meg-lássák! . . .

R. R.

A NÖVÉREK.

Japáni elbeszélés.

Morioka japáni város egyetlen hosszú utcájának egyik végén állott az a szerény kunyhóska, melyben O-Suba és Nija nővérek laktak özvegy nagynénjökkel. Atyjuk harcban esett el, felesége is nemskára követte a sirba, gyermekeit egyetlen élő rokona gondjaira bízva. Az idősebbik, O-Suba, barna volt, ragyogó fekete szemek-

kel, s telt piros ajkai közül killogó fehér fogakkal. Magasabb volt, mint Nija, a ki viszont szőke és karcsu volt, szelid kék szemekkel és csendő hanggal.

Több mint egy éve volt már, hogy O-Suba el volt jegyezve Kampeinek, egy szomszéd gazda fiának. Szülőik csinálták ki magok közt a dolgot. Bár nem cseréltek ki formaszzerűen egymás közt ajándékaikat, az ifjak az ügyet befejezettnek tekintették, s a házasság csupán addig szenvedett halasztást, míg Kampei visszatér egy lázadó fejedelem elleni háborujából, melybe fejedelmét készült elkísérni, atyja helyett, ki igen öreg volt már arra, hogy táborba szálljon.

Mikor a fiatal ember búcsulótogatást tett a nővéreknél, boszontotta őt O-Suba módora, mely azt látszólag mutatni, hogy távozását fel sem veszi s arca elárulta érzéseit.

— *«Jó Kampei, — szölt ez nevetve — ne mutass ilyen arcot parancsnokod előtt, mert azt fogja hinni, hogy gyáva vagy. Eredj és szerezz zsákmányt s jöjj vissza dicsőséggel övezve. Ki az, ki ne lenne inkább katona, mint közönséges mezei gazda?»* kiáltott fel lelkesülten. *«A katona ur, zsebe tele van fényes ezüsttel, fejedelme megbecsüli. Eredj, Kampei, megvetnélek, ha haboznál.»*

Kampeinek szívéig hatottak e szavak, s hirtelen felállt. Mely sóhajtsa tört ki belőle, s körülfordulva látta, hogy Nija a szoba zugában ül, arcát ruhája bő ujjai közé temetve.

— *«Ég dőljon Nija!»* — szölt. Zokogva válaszolt a lányka: *«Légy boldog Kampei és ne feledd, ha valami baj érne, nekem — nekünk szívünk hasadna meg.»*

— *«Nem fogsz-e feledni O-Suba? Boldog volnék, ha ezt tudnám.»*

— *«Nem foglak feledni»* — felelt a lány türelmetlenül, s az ifjú távozott, még egy pillantást vetve, a mint becsukta maga mögött a kertajtót, a vidám búcsút intő O-Subára, s az arcát kezébe rejtő Nijára.

Pár hónappal Kampei távoztása után, egy nap látogatást tett anyja a kunyhóban s miután sopánkodva emlékezett meg a rossz aratásról, a szegénységről és adósságairól, elmondta, hogy férjét, ki betegeskedett, börtönbe hurcolták, ha nem kaphat nyolczvan *rijost*, s kérte O-Subát, mint fia jegyesét, hogy kölcsönözze neki ezt az összeget. O-Suba hidegen fogadta a szegény asszonyt, megtagadta a pénzt, s emlékeztette látogatóját, hogy miután ajándékot még nem cseréltek, tehát még egybekelésük nem bizonyos.

Nija hiába kérte nagynénjét, hogy kis vagyona egy részét bocsássa az asszony rendelkezésére, rokonai kérlelhetlenek voltak, s már búsan távozott az öreg nő, mikor az ifjabb lány egyszerre felugrott, lábaira szandált húzott, s a látogató után sietve, utolerte, mielőtt még a kapun kiment volna.

— *«Mikorra kell a pénz?»* kérdezte. — *«Három nap múlva, Nija!»* — *«Meglesz»* — szölt a leány, s kitérve az öreg asszony áldásai és hálfalkodásai elől, hazament; ott leült egy szőnyegre a szőgleten, összekulcsolta kezeit s homlokát gondolkodva ránczolta össze.

Egyszerre örömkiláltást hallatott. A függönyök hátra voltak húzva, s nyitva hagyták a ház előresztét, s Nija egy pár fecskét látott a szobába röpülni, hol a fal és a fölep között csicseregre, csevegre sürgölődtek.

— *«Nézd hugom! Ezek a szép madarak fészket építenek itt, szerencsések leszünk. Hess! Kedves O-Suba, ne zavarj el őket!»* s azzal kezét kéréglő tette névjé karjára, a ki nevetett örömmel.

Ott leült Nija, kíváncsian lesve a madarak mozdulatait, s ide-oda röpködésüket, miattal fészüküket építették.

Nemskára rokonai távoztak hazulról s Nija, hosszú tekintetét vetve a még mindig sürgőforgó madarakra, maga is feléltözött s távozott. Mikor O-Suba s nagynénje visszatértek, Nija nem volt otthon és sok idő telt bele, míg újra látták arcát.

Mikor a csapat, melyhez Kampei tartozott volt, felosztott, társai dicsőöléseinek adták magukat, míg ő, éve a vágtyól, O-Subát látni, és aggodva családja sorsáért, kiknek bajáról hallott, haza sietett.

Már csak egy rövid napi utra volt szülő falujától, mikor napnyugta felé elért egy theázó ház-

hoz, melynek egyik gerendájára ez a czég volt kifüggesztve: «Csaj, a zöldelő csereznervirág-hoz». Az előfüggönyök hátra voltak vonva, a ház egész belsejét feltárva, mely mozgó falakkal két helyiségre volt osztva, a szobák egyikében néhány urasági cseléd ült iddógálva, míg dalaik, szövevényeikkel vegyülve, kihangzottak az utcán járólak fülébe.

A midőn Kampei a verandán kívül ledobta poros szandáljait, néhányan a felszolgáló nők közül kiszaladtak, hogy üdvözlőjék.

— «Jó napot uram! Legyen oly jó és sétáljon be pihenni. A nap forrón süt, az utak porosak, bizonyosan el lesz fáradva. Van teniszi pálinkánk, satsuma-i dohánnyal és illatos theának.»

Hajlongó bókálással vezették be egy üres szobába, s ételt, italt téve elébe, magára hagyták. Nem sokára egy más lány jött be, hogy megkérdeje, nincs-e még valamire szüksége, s Kampei meglepetve ismerte fel az újon érkezettben Niját — de nem a nyugodt tartású Niját, lesütött szemekkel, kit Moriokában hagyott hátra. Tarka ruhái voltak, haja nagy aranyfejú tükkel volt ékítve, arca kifestve.

Nija zavartan vonult vissza Kampei láttára. Azután összeszedte magát, előre lépett s tette mint ha nem ismerné, így szólt: «Üdvöz legyen a bosszuálló hadsereg tagja csajánknak. Megtisztelve érezzük magunkat, hogy lealázza magát szerény hajlékunkba.»

KAMPEI ELINDULÁSA.

«A NÖVÉREK» CZIMŰ JAPÁNI ELBESZÉLÉSHEZ.

Kampei arca komolyra vált, a mint kérdezé: «Mi dolog ez, Nija? Szerencsétlenség érte-e családodat, hogy O-Suba és nagynénéd megengedték, hogy szolgálónak lépj be egy theaházba?»

A lány lecsüggeszté fejét, de nem felelt. Ha Kampei csak megvetést érzett volna megalázásával szemben, daczolt volna vele, de nyilván való volt, hogy sajnálkozott felette.

— «Miert tetted ezt, Nija?» folytató az ifju szemrehányóan. «Nem voltál nyomorban; boldog voltál, mért hagytad el hát otthonodat ily foglalkozásért?»

Nija némán szögezte szemeit a padlóra. Ajka reszketett, a pir, mely arcától homlokáig elfutotta, megint halálos sápadtságnak engedett helyet s tagjai annyira remegtek, hogy a földre rogyott s arcát bő ujja redői közé rejtette.

Most egy öreg ember lépett be a verandáról és meghajta magát Kampei előtt, rávált a fejével a falnak támaszkodó, mozdulatlan leányra.

— «Mi ez? Így töltöd az időt, mikor a ház tele van vendégekkel, csupa kényes vendégekkel, mint azok a samuraik, — a kik mindjárt káromkodnak és átkozódnak, ha csak egy pillanatig is várakoztatják. Talpra mindjárt, különben korbaesommal verek végig hátadon!»

Nija örülni látszott azon, hogy kitérhet Kampei kérdésököségei elől s visszavonult, követve a ház gazdájától.

Kampei maga elé húzva a dohánnyartót, meg-

töltötte és meggyújtotta pipáját, s füstölve töprekedett Nija itéletének magyarázatán. A dalolás a szomszéd szobában mind lármásabb lett s Kampei időnként kardsörgést hallott, megrémült vendégek kiáltásait, s a tulajdonos rimánkodását. Mindez nyomasztólag hatott az ifju lelkére, s ha lehetséges lett volna, ott hagyta volna e helyet. De a csája és Morioka közt csak nyomorult falak léteztek, s eltekintve fáradtságától, az út magányos volt, s a rablók miatt felettebb biztonságtalan.

A csapszék hátsó udvara felé bódorgott el s egy kis mesgyn át egy mesterséges emelkedésen álló falusi nyárilak felé tartott. Az utat mindkét felől keskeny kerítés választotta el a kertetől, hol a nyári chrysanthemumok, bazsarózsák és szegfűk most feseltek, míg a kamélia, azalea és lilium most adták ki utolsó illatjukat. Néhány elkésett ibolya félenken kandikált ki egy nagy sziklatömb árnyékából, a nyári lak rácszata körül pedig szőlőindák és repkény öleltek, s a csereznervirág, melyről a házat is elnevezték, mindennütt dúsán tenyészett.

Ott ülve az est csöndjében, előtte a feltárult szelid tájjal, s a kertből felszálló illattal, Kampei csaknem feledni kezdte a történeteket, s a jövő szép álmaiban ringatózott. Már besötétedett, mikor meglepetve vette észre Niját, ki az ajtónál állva, nesztelenül közeledett, s felsikoltott a midőn észre vette, hogy a nyárilak el van fog-

O-SUBA VISSZAUTASITJA KAMPEI ANYJÁT.

lalva. Már távozni akart, mikor Kampei visszahívta, s mogorva hangon üléssel kínálta meg. Engedelmeskedett, miattát vére a méltatlanság érzetében homlokába szállt, s a midőn Kampei szigorúan szegyezte rá tekintetét, letörülte hirtelen előtört könnyeit s daczosan mondá:

— «Ne bosszankodjál, jó Kampei. Én nem vagyok O-Suba, jegyesed, csak Nija vagyok. Nem haltak-e meg szülei? És ki merészi szememre lobbantani, ha azt teszem, a mi tetszik? Eredj Moriokába Kampei, s te is, O-Suba is, feledjétek el a rossz Niját, a ki sohasem fog hazatérni.»

Míg így beszélt, felállott, s távozni készült, de Kampei újból visszatartotta, s szomorúan mondá:

— «Gyalázatos pályát választottál, a mitől szülőid óvtak volna, mint alaváló és becselentől. Megsértetted szellemeiket, s nem mehetsz többé sirjaikhoz, s nem imádkozhatol nyugodt lélekkel istenedhez. Volt idő, mikor azt hittem: Niját jobban szeretem, mint O-Subát, és most... Pihá! — folytatá némi szünet után megvetőleg — «takarodjál innen, alaváló teremtes! Többé nem vagy egyéb előttem nyomorult theaházi cselédnél.»

Haragosan fordult el tőle; az pedig öklöbe szorítva kezeit, visszadobbant az ingó falécezetig, mely megremegett mozdulattól, s vadul tekintve rá, szívhagató sikojba tört ki, s elrohant az ösvényen, túl a házon, keresztül az országúton.

Kampei követte szemeivel a lányt s látva, hogy

az az úttöltésre hágott, s belevetette magát a csendesen alatta folydogáló vízbe, halkán morgotta magát.

— «Megérdemli a halált az ilyen gyalázatos teremtes.»

De nem sokára jobb gondolatra jött, s feltette magában, hogy megpróbálja kimenteni.

(Vége köv.)

EGYVELEG.

* Új nemű koldulás. A párisi képtárakban gyakran jelennek meg egyes koldusok, kik magukat nyomorral küzdő tekintélyes festőknek adják ki. Ha idegenek, különösen angolok járnak a képtárakban, az ál-művészek Proudhon valamelyik képe mellé állanak s kegyelestelen sottogják: «Ő is éhen halt meg.» Társalgásuk eredménye az angol erszény megkönnyítése.

* Friedrichskron kastély helyét II. Frigyes maga szemelte ki. Az építészek nem találták alkalmasnak a helyet, annál kevésbbé, mivel 36 láb mélységig egyenlő homokrétegek voltak, de a király makacsul ragaszkodott nézetéhez. Később is sokat avatkozott az építésbe. Az öt láb magas talapzathoz három lábat elhordatott, kész ajtó-nyílásokat befalaztatott, a miért az építészek sokszor pana-zkodtak. A kastély most is nedves talajon van, a talajvíz gyakran eljut a földszinti lakásokig.

* Gyöngyvirágokból a jelen évben óriási mennyiséget szállítottak Sziléziából Berlinbe. Egy vasúti vonalon egyszer 30 nagy kosár gyöngyvirág-csomó-

CIRCENSES.

Boldog riadalom a gyermek-világban.

Jönnék, jönnék!

Czirkusz!

Majom-színház!

Kutya-komédia!

Aranyos hintón arany koronás szöke leánya; igazi tündér. Az aranyos hintót négy czukros

nemességet s a t. cz. közönséget. Trará!... Bumm, bumm!

A «bumm, bumm!» puffogó hatásban az ágyúszóval vetekszik, pedig a messze ható dörgedelmet csak a két fenekű nagy dob szolgáltatja, melyet a rikoltó pirosra festett képű, csúcsos kalapú, vig pojácsa munkál meg a hatalmas ütővel. Bő bugyogóján mindenféle figura-népek, állatok vannak szépen kivarrrva, a süvege tete-

míg nyomát leli szöke kis hugának. Milyen érdekes, nagyszerű és izgalmas jelenet volna az, ha véletlenül éppen ma és itt, Hajagos-Szt.-Sáskuton jelenne meg a fiatal lord Chesterbury-Mordount, hogy megmentse és visszavijja a bájos leánytestvért! Még ilyen tudósítást soha r. l. nem mentesített még a maga újságlapjának.

A gyermekek s a nép el nem tudnak telni a himzett frakkos majmokkal s a krinolinos,

KUTYA- ÉS MAJOMSZÍNHÁZ.

piczi lovacska húzza. A fogat előtt páncélos vitéz diszesen fölnyergelt, lobogó sörényű, hullámzó farku paripán. A lovag sisakjának gombjából omlik alá a sárga, kék, piros, fehér strucc-toll és messze harsogó kürtszóban hívja fel a népeket — keresztes háborúra? — nem, hanem arra, hogy este mind ott legyenek a vásár kútja mellett abban a roppant ponyva-sátorban, hol az érdemes előljáróság engedelmével ma a világ-hírű «Comprimetti» lovar-társasága, kitanított majmai és kutyaí fogják mulattatni a «magas

jén hosszu szál páva-toll ingadoz, s olyan po-fákat vág, hogy a legkomolyabb embert, a főbíró urat is, megrázza bele a kacagás. A fiatal iskolamester, a ki a helység költője, a fővárosi hírlapok r. l.-je s regény-olvasott férfin, mélyen meg van győződve felőle, hogy Signorina Ermenegilda Comprimetti, a czirkuszosnak állítólagos leánya, voltaképen lord Chesterburynek az elrablott gyermeke, ki után meghalt a bánatos édes anyja, az apa megtört, s bátyja évek óta utazza be Nagy-Britanniát s a körül fekvő világrészeket,

hurezos ruhába bujtatott uszkárokkal. Sok az irigye, bámulója annak a siheder művész-legénynek is, a ki ezeknek a csoda-állatoknak parancsol.

Forrongásban a kis város. Számosan tódulnak a sátorba, de még többen sürűsködnek előtte, hosszúra kinyújtott nyakkal s lábujjhegyre állva: hát ha ily mód potyára lehetne élvezni valamit az előadásból.

Ez alatt a ponyva- és deszka-alkotmány mögött a két- és négykezű s négy lábú művész-sereg

készülődik a sokat ígérő program bevaltására. A majomságot és uszkárságot pompázó díszbe öltöztetik. A kis tündér, lord Chesterburynak elrablott leánykája, mielőtt a kifeszített kötélen lejtene végig, édes süteményt majszol s a czukros morzsákból juttat a kedvencz Rinaldo Rinaldini hírhedt rablókapitánynak, a ki szabad óráiban csimpáns; míg a koczká- s kártyavető pincesí hasztalan kéreget, pedig minden európai és afrikai nagyhatalmasság előtt volt már szerencsés bemutatni tudományát. «Kívánatra bizonyítványokkal is szolgáltatik.»

A vándor csapathoz, úgy látszik, hozzá szegődött rajzainknak művésze is, ki a jövődömondó kecske, a skót lovacská, s a társaságnak búsló hősei, s a mindig mókázó majmok fura körében veti papírosra czirkuszi vázlatait képes lapunk számára.

S másnap signore Comprimetti fölszedi sátorfáját, s tündér, kutya, majom, kecske, ló : Hajas-Szt.-Sáskutról kivonul, hogy Kerekes-Hód-falván, vagy akár a budapesti állatkertben csodítse magához a nagy és apró népeket.

A gyermekvilág égő vágygál, a falu költője pedig ábrándosan néz utána, s szívi tovább regényes álmait az elrablott gyönyörű lord-kisasszonyról.

FORGÓ JÁNOS.*

ADATOK AZ 1849-IKI OROSZ BEAVATKOZÁS TÖRTÉNETÉHEZ.

Frolow orosz katonai író művéből. **

II.

Nem csekély figyelemmel kísértük a nép hangulatán észlelt változásokat oly helyeken, hol a hadjárat tartama alatt felváltva német és magyar csapatok fordultak meg.

Míg a lakosság nagyobb része határozottan a lázadókkal tartott, mégis akadáltak egyének, kik nem annyira nézet-eltérés, mint inkább tulajdon érdekeik által vezérelve, nekünk felhívatlanul mindenféle híreket közöltek, és kés alatt szolgálataikat is felajánlották.

Nem egyszer történt azonban, hogy az eféle önzéstelen jóakarók, mint deus ex machina, utóvédekünk jelentkezve, oltalmunkért esedeztek, mivel otthon nem érezték magukat teljes biztonságban, és célszerűbbnek tartották a rendezett viszonyok helyreállítását másutt bejárni. Ezen emberek száma azonban annyira felszaporodott, hogy utóbb felsőbb utasítás folytán a német táborba kellett őket kísértetni, mikor aztán egy eset kivételével több hírt sem hallottuk.

Ugyanis a hadtestnek Magyarországból való kivonulásakor Miskolcra két uri ember jelentkezett Rudiger tábornoknál, kik a német fővezényletnek oly értelmű bizonyítványával voltak ellátva, hogy házaik Losonezon csapatjaink által felgyújtatták. Most tehát kárba vesztett vagyonuk megtérítését kérték egyenként (ha jól emlékszem, 20 ezer ezüst rubelt), oly indoklással, hogy ők annak idején különféle szolgálatokat tettek az orosz hadseregnek. A tábornok az osztrák kormánybiztoshoz utasította őket, ki azonban sommas uton végzett velük, a mennyiben mint gyanús embereket letartóztatta.

E helyütt meg kell említenem, hogy a losonczi eset felsőbb helyen határozott rosszalásra tá-

* Forgó János nem ismeretlen név lapunk olvasói előtt. E név alatt kezdte meg tárczáiról pályáját — a «Vasárnapi Ujság»-ban, ezelőtt 23 évvel (1865-ben) — a kitűnő magyar humorista és tárczáiról, dr. Ágai Adolf kinek dolgozataival K. T. és dr. Tökés név alatt már előbb is, Forgó János név alatt pedig 1865 óta — némi megszakításokkal — évek során ímeztelve, gyakran találkozott lapunk hasábjain az olvasók. Most néhány kisebb rajzból álló sorozatot van alkalmunk Forgó János tollából közölni. Szerk.

** Frolow, kinek az 1849-iki fegyveres beavatkozási irrt könyvét ismertetjük e közleményekben, Rudiger tábornok vezérkari főnöke volt 1849-ben. Frolow majdnem az utolsó pillanatig kétségbe vonta Görgei fegyverleteli szándékát, attól tartván, hogy a magyar csapatok csellel élve, mintegy orozva fogják megtámadni Paskievics herceget. Augusztus 13-dika előtt Frolow több ízben Világosra jött a főhadiszállásba, és csakis 12-én éjjel csatlakozott azon orosz tábornok véleményéhez, kik Görgei szándékát kétségbe nem vonták.

lált, sőt Konstantin nagyherceg közbenjárása nélkül az illeték mulhatatlanul hadi törvényszék elé kerülnek, mert a Szmigrodban kelt legfeljebb napi parancs értelmében minden, bármilyen nevezendő tömeges büntetések, még oly esetekben is szigorúan megtiltattak, ha azok méltó megtorlásul szolgálhattak volna. A varsói herceg szorosan ragaszkodott ezen legfelsőbb utasításhoz, sőt akárhányszor fordult elő, midőn a német biztos kívánságának ellenére egész községek és mezővárosok megfenyítésétől elállott. — Mindezeket nem azért hozom fel, mintha az orosz csapatok a beavatkozás tartama alatt viselkedésük miatt mentésre szorultak volna, hiszen már a fegyveres beavatkozás ténye lehetetlenné tette a kisebb-nagyobb mervü vérontás elkerülését, de bátran állíthatom, hogy a fővezénylet tudtával vagy beleegyezésével sehol rablások, gyűjtő- vagy egyéb nagyobb kihágások elő nem fordultak.

Lehetek egyes esetek, midőn magukra hagyott kisebb különítmények a kedvező alkalmon kapva, saját rovásukra garázdálkodtak, de ilyesmit háború idején megakadályozni nem lehet. Mily szigorú fenytetés érte a tetten kapott katonai rablókat, azt a következő eset bizonyítja.

Ugyanis a július 15-iki vázi ütközet előtt néhány szotnia cserkész lovassággal az ellenség a sződi szőlőkbe szorított. Itt három közember két pórnót, csekely értékű ezüst fülbevalóktól megfosztva, agyonvert. A rablógyilkosságot egy szőlőlőpásztor jelentette fel Sass tábornoknak, ki a tényálladék megállapítása után a három cserkeszt felakasztatta, míg a szakaszbeli altiszt, ki embereit felvigyázta nélkül barangoltatta, főbe lövették.

A nehéz feladat, mely az orosz seregnek Magyarországon jutott, leginkább abban rejlett, hogy önálló működését; a szövetségesek többnyire illuzoriussá tették, minden összefüggés nélküli intézkedések által. Magában véve mindenesetre nagy hiba volt ott önállóságot kikötni, hol két seregnek közös vezénylet alatt kellett volna egy cél elérésére iparkodni. Sok jel oda mutatott, hogy eleinte német részről az orosz csapatok alárendeltsége vétetett czelba, de miután erre Miklós császár még azon esetre sem volt hajlandó, ha helyette más valaki vezényli a sereget, az egész dolog elvkérdésé kezdett fajulni, és az alkudozások tökéletes felbomlását helyezte kilátásba. Arról magasabb orosz katonai körökben mindenki tisztában volt, hogy két együttesen egy célra törekedő hadsereg külön vezénylet alatt nem állhat; azt is tudhatták, miszerint ily körülmények között olymórv surlódások fognak bekövetkezni, melyeknek hordereje a végeredményt tökéletesen megfusithatja, de azért más részről soha sem szűnt meg amaz önző politika, mely ott évszázadok óta szokásban van.

Mely titok fedi — s tán örökre fedni fogja — azon indokok, melyek Miklós cárt úgy szólván az utolsó órában arra bírták, hogy seregeinek személyes vezényletéről lemondjon. A mi e részben negyven év óta kisebb-nagyobb értékű történelmi munkákban felhozott, csakis pusztá feltevés és sejtelen, egymással ellenkező hírek és mende-mondák.

Miklós császár vas-akarata soha sem hátrált meg személyes tekintetek előtt, még akkor sem, ha azok valamely politikai kérdés háttérrel és fontos részét képezték. Híusága a világért sem engedte volna meg elhatározott szándékának változtatását, mihelyt az közudomásra jutott. Midőn 1854-ben az angol-, francia-, olasz-, török-szövetség létrejöttének ténye Miklós császár esetleges megvárálását a nemzet előtt nagyon megkönnyítette volna, senki sem merte figyelmeztetni erre felhívni, s Nesselrode gróf volt az első, ki az államtanácsban ilyesmi ellen tiltakozott, mivel szerinte ez a békés kiegyenlítés utolsó reményét is tönkre tenné.

Már pedig akkor a 49-iki események következményei látható kórrajzokban napfényre jutván, arról gőzölhettek meg a cárt, hogy Oroszországnak meg a jóakaratu semlegesség hálájára sem szabad számítani.

Mennyivel inkább érthető lett volna tehát, ha a császár azon szándékához, hogy seregeit személyesen vezetend a forradalom elnyomására, erősen ragaszkodik.

Ámde, a miként tudjuk, egy órai látogatás megváltoztatta terveit.

A mi azontúl Magyarországon történt, csakis a véletlen szerencsének tulajdonítható, mely

keves kivétellel az orosz hadmíveleteknek kedvezett. Egy-két vesztett nagyobb esata szomorú következményeket vonhatott maga után, s alig hiszem, hogy a szövetségesek zokon veszik, ha bennünket a lázadók legalább egy időre tönkre tesznek, míg tartalékaink az egyensúlyt ismét helyre nem állítják. Már maga a bevonulás terve azt mutatta, hogy a siker nem az együttes működésektől, hanem leginkább a véletlen eseményeitől tétetett függővé.

Midőn az orosz hadsereg öt helyen úgy szólván egyszerre átlépte a határt, senki sem tudta hol, és merre vannak a német állodások, kivel kellene legelőször is az érintkezést megkísérteni. Lüders Erdélyben már régen verekedett, a nélkül, hogy sorsáról betekint valamit hallottunk volna. A varsói herceg még Vadkert alatt sem adott hitelt a német fővezér szavainak, s feltevése valóban bizonyult, midőn az együttes közreműködés helyett báró Haynau a déli határzselekekhez és Temesvárra sietett, hol ugyancsak kevésbe mult, hogy elődjének sorsára nem jutott.

Még lesz alkalom a temesvári döntő csatára visszatérni, mely jó darab ideig a lázadók előnyére állt, és siker esetére a német sereg tönkrejutását vonta volna maga után. Arról mindnyájan meg voltunk győződve, hogy Miklós császár azonnal visszafelé indítja sereget, ha észrevette volna, hogy erőlyes támogatás helyett mindenféle akadályokat gördítenek elébe, s csak akkor veszik segítségét igénybe, mikor tulajdon gyárlól többé nem telik, a miként ez valósággal gyakran meg is történt.

Nem csekély mulatságunkra szolgált még most is, ha különösen összehasonlítót külföldi katonai történelmi munkákban az 1849-iki fegyveres beavatkozás leírásával találkoznunk, a mint azt természetesen német kuttörások nyomán, az illető írók előadják.

De még nem akadt kezünkbe oly könyv, mely arról tett volna tanúságot, hogy az illetők segítségünk és közbenjárásunk szükséges voltát beismerték. Azon tábornokok közül, kik az 1849-iki hadjáratban részt vettek, csak három van még életben, és ezek is hajlott koruk folytán nem igen törődnek avval, miként bírlgattja a jelenkori akkori tevékenységüket. Miazonban, kiknek ha nem is kiváló, de annál érdekeseb tevékenység jutott a nagy cselekményben, csakis szent kötelességet teljesítünk, midőn az igazságot bármily keserű toldalekkel is felszínre juttatni iparkodunk. Szemünkre vetik a többiek közt ellenfeleink, hogy a Debreceznél augusztus 2-án kivívott győzelmünket nem használva, az egész drámát ott be nem fejeztük.

Mindenekelőtt ki kell emelnem, hogy tekintettel az ellenség állodásaira, szándékunk nem is lehetett ott megütközni, hol az célra nem vezethetett volna. Mi igen jól tudtuk, hogy a lázadók zöme Görgei alatt a Maros völgyében akarja minden erejét összevonni, míg részünkről mulhatlanul be kellett várnai a varsói hercegnek előrenyomulását.

Hogy a lázadók elővédét képező hadtest Debreceznél belénk kötött, arról nem tehetünk, de minden eshetőségre elkészülve lévén, nemcsak emberül helyt állottunk, hanem az ellenséget nagy veszteséggel hátrálásra szorítva, annak a derek-hadtól való ideiglenes elvágását el is értük. Vesztéseink Debreceznél mindenesetre nagyon súlyosak voltak, de azért megfelelték az elért czélunk. Vagy talán azt hiszik az ominózus történetírók, hogy oly ellenséggel volt dolgunk, a mely csupa illedelemből hátrálni szokott csapatjaink előtt?

Nem tartozik hibáink közé a gyávaság, de ellenfeleinket soha sem ósaroljuk. Minél több erőmegfeszítésbe került a győzelem kivívása, eről szívósabb volt az ellenség védelme, annál büszkébbek lehetünk tulajdon vitézságunkra. Jelen könyvem átválása mindenkit arról fog meggyőzni, hogy tulajdon hibáinkat sehol sem takargattam. Megadtam ellenségeknek az elismerést, mely megillette, rámutattam hibáira, gyöngéire, de különösen azon körülményre, hogy sokkal célszerűbben cselekedtek volna, ha az orosz sereg bevonulását megelőzve, a békés kiegyenlítés felé terelik ügyeiket. Nem zárkóztunk el azon nyilatkozatok elől, miszerint az osztrák kormány kezdetől fogva minden békés ajánlatot ridegen visszautasítva, még hadiköveteket is fogságba vetette, és ekkép lehetetlenné tette a közös egyetértés útján béke elérését.

Igaz sajnálattal vettük tudomásul annak ide-

jén mindazon sértegető és becsmerlő kijelentéseket melyek német részről szolgálataink elismerő viszonzásul nyakunkba zúdultak, de a történelem minden párton felüli emelkedettségébe bízva, azt hisszük, hogy evvel az illetők csakis önmagukat itélték el. Meglehet ugyan, de nem igen valószínű, hogy elebb-utóbb e részben odaát is részrehajlatlan bírálatokra fogunk akadni, de az eddigie forgalomba tett, és mintegy általánosan elfogadott történelmi adatok arra késztetnek, hogy ezentúl minden utat és módot felhasználjunk, mely az akkori helyzet tisztázására szolgálhat.

A FRANCIÁK ÖNMAGOKRÓL.

Egy nemzet semmiből sem ismerhető meg oly biztosan mint közmondásaiból, melyekben rendszeren egész világnézlete visszatükröződik. A francia becsvágy, a francia önértet hagyományos kifejezést talál a francia közmondásokban is, melyek majd az ország magasztalására; majd népének lelki és testi kiváló tulajdonaira vonatkoznak. Franciaország a francia szájában mindig «la belle France» (a szép Franciaország) néven szerepel, melyet olykor még azzal is kitöltött, hogy «La France est un pré qui se tond trois fois l'année» (Franciaország oly rét, a melyet háromszor kaszálnak egy évben). Ez a közmondás különben csak annak a historikus mondásnak a változata, melyely egykor I. Ferenc francia király felett V. Károly császárnak: «Mon royaume est un pré, je le fauche, quand je veux» (Királyságom rét, melyet akkor kaszálok mikor akarom.)

Páris különösen nagy büszkeség tárgya a franciák előtt. «Il n'est cité que Paris» (Nincs város Párison kívül) — mondja ép oly öntelten, mint körülbelül a bécsi mondja a maga városáról: «s'gibt nur a Kaiserstadt, s'gibt nur a Wien». Pedig Páris híres eszéseirol s különösen novemberi eszései «le temps de Paris» (párisi idő) nevet vívták ki magoknak, s a párisi diákoknak «les croets de Paris» (Páris piszkosai) a gúnynéve. A párisi sár híres ragadozóságáról ez a közmondás szól: «Il tient comme boues de Paris» (Tapad mint a párisi sár). És mégis azt tartja a francia: «Il ne fait jamais mauvais temps pour retourner a Paris» (Párisba visszatérni soha sincs rossz idő).

Páris a nők paradicsoma, a férfiak purgatóriuma, s a lovak pokla. — így hangzik egy régi közmondás, s mint Rómáról, Párisról is ki van mondva, hogy: «nem épült egy nap alatt». De akármilyen magas véleménynyel van is a nép fővárosáról, lakói nem álltja kisse komikus színben tüntetni fel, s a «badaud» (szájtátó) melléknév a párisi polgárságnak bizonyos típusát állandólag jellemzi. Talán innen a következő versecske is:

«Paris est bon pour voir,
Lyon pour avoir,
Toulouse pour apprendre
Et Bordeaux pour dispenser».

(Páris jó látni, Lyont birni, Toulouseban tanulni, és Bordeauxban költeni.)

Egy más gúnynéve a telivér párisinak: «Pertantineux», vagy keményfeji, s e mellé a francia elég elfogulatlan, hogy azt is bevallja, hogy: «Minden van Párisban, csak szent nincs.» A matrózok nyelvén a dologtalan, renyhe tekerő a «párisi». Egészen jóslatszerűen hangzik az, hogy «Ha Páris a Rajnából iszik, vége Galliának, s meglehetősen találóan az a 17. századból való versecske is hogy:

«Têtes longues, enfants de Paris
Ou tous sont ou grands esprits»
(Hosszufeji párisi
Vagy nagy ész, vagy nagy csacsi.)

Mig Párisnak főleg lakossága szolgált tárgyat a közmondások humoros élcelődésére, addig más városoknak más egyéb oldalai, szokásai, termény- vagy iparzikkei nyerne megörökítést egy-egy rövid mondatban. A corbeille-i barackról ironice említi a szójárás, hogy «szép és jó mint a corbeille-i barack», de a gonesse-i fehérről, egész őszinteséggel emlékezik. Pontoise az uzsorások városa, Senlis a koldusoké, Compiègne az alvóké. Épen így ragadt rajta a metzi lakoson a sok zsidó miatt az uzsorás név, a verdunin a «musart de Verdun» (verduni semmittevő), a toul-in az «enfren de Toul» (toul-i fősvény), az orleansin a camus (piszeorrú), chiens (kutya), bossus (püpos), guepins (darázs) gúnynévek. De

ilyen megjelöléseket tucatzájával lehet még elsorolni, melyek mind egy-egy város vagy lakosai valamely különös tulajdonságából merítik tárgyukat. Montmartre, Páris egyik külvárosa lakosairól ezt mondják: «Devin de Montmartre qui devine les fêtes quand elles sont venues» (Montmartrei próféta, ki megjósolja az ünnepeket, ha már eljöttek.) Etampes kréta-fehér fővénye a «sablons d'Etampes» (étampesi homokiak) elnevezésre szolgáltatott okot. Montargis lakói pedig a «goulifats» (bendős) gúnynévet kénytelenek viselni. A blois-i férfiakról, kik a középkorban kiterjedt szűcsipart üztek, ma is csak úgy szól a krónika, hogy «les pelletiers de Blois» (blois-i szűcsök), még nőik «blois-i kecskék» (les chèvres de Blois) név alatt ismeretesek. A cha-teaudun-i emberről azt mondják: «Chateaudunból jó, ért egy fél szót» — az erdős rogekről pedig gúnyosan: «Le bois est cher en Vosges comme l'eau de la rivière» (Olyan drága a fa a Vogezekben mint a víz a folyóban).

Normandia a franciák szerint a bölcsesség, eleselműség hazája. «Normandie, pays de sapience». De egyszersmind az álnokságé is. Sőt Bretagneban pláne azt állítják, hogy Judás Iskariót Caen és Rouen közt született. Innen a «normand felelet» francziál annyit, mint «két-értelmű, szineskötő felelet». A «normand kibékülés» alatt pedig a francia «tettetett kibékülést» ért. Annál nagyobb őszinteség hírében állanak a Picardok. Jele e közmondás: «La franchise n'est picarde a la coeur a la main» (Picard őszinteségnek tenyerén a szíve). Am ők viszont heveskedésekkel rontják le a jó híreket, mert: «Les picards ont la tête chaude» (A picardoknak meleg a fejük).

Együgyűség dolgában is vetekedik a picard a kókai emberrel. Róla szól ez adoma: «Picard, ta maison brûle!» (Picard, ég a házad!) «Fuche! j'ai l'clef dans m'poke» (Bánom is én, zsebemben van a kulcs). Ebben a részben, igaz, erős versenytársra talál Epernay és Chalons sur Marne lakóiban, kiket csak «les bons enfants d'Epernay» (epernay-i jó fickók) és «nais de Chalons-sur Marne» (chalons-sur-marne-i tőkfilkók) néven emlegetnek. Egészen más okból nyerték Ham lakói a «sots de Ham» (ham-i bolondok) nevet; t. i. arról a híres bolondok társaságáról, mely hajdan ott fennállott, s minden évben egy elnököt választott maga közül. Maga a város a «bien placée» (jó fekvésű) nevet vívta ki.

Említsük fel még, hogy a közmondásokban a rheims-i is mint «pogácsaevő», a st. mènehould-i mint «vadász», az amiens-i mint «dióevő» szerepel, utóbbi onnan, hogy a spanyoloknak 1597-ben néhány zsák dióval sikerült a várost tévutra vezetni s bevenni; míg a montdidiers-i «gourmet» (inyencez), vagy «promenceur» (sétáló) névvel illetik. St. Quentin a XIII-dik században lakóinak «kiváncsiságáról» (les bejeurs de St. Quentin) híresült el s arról, hogy minden szóváltásnál rögtön hajba kaptak. Ezért szokták volt mondani:

«Je n'aime pas les manières de Saint Quentin
Ou toutes les paroles sont dans la main.»

(Nem szeretem a st.-quentini modort, hol minden érv az ökölben van.) Troyesről pedig, gyakori harangozásáról, ez az adoma jár szájról-szájra: «Honnan jössz?» «Troyesből.» «Mit csinálnak ott?» «Harangoznak.»

Elzász és Lotharingához való nagy ragaszkodása a francziának csak politikai lelkesedés, mert közmondásaiban nagyon kurtán bántik el vele. Csak azt ismeri el, hogy Lotharingában vannak a legjobb tánczosok. («Li meilleur danseur sont en Loheraine»). Ellenben nem habozik közmondásában így jellemezni: «Gyámoltalan mint a lotharingiaiak.» Sőt lakói nevetésséggé teltelre ilyen dialogokat koholt ki:

«Lorrain, prête moi ton lard!
Non, ça s'use.
Prête-moi ta femme!
La voilà!»

(«Lotharingi, add kölcsön szalonnádát! — Nem, mert elfogy. — Kölcsonőzd ide feleségedet! — Ime itt van!») Egy más versben pedig:

«Lorrain, mauvais chien,
Traître à dieu et à son prochain.»
(Lotharingi, huncfutó eb, Istén és ember árulója.)

Beauce vidéke híres jó földjéről és rossz utjáról. («En Beauce bonne terre et mauvais chemins») — valamint észényedett nemességéről,

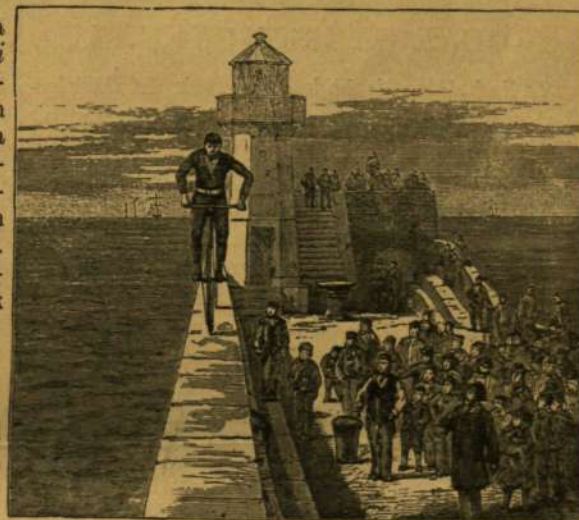
melyről nem ritkán hallani: «Beauce-i nemes, eladja kutyáját, hogy kényeret vegyen». «Ágyban marad míg nadragját foltozzák.» «Olyan, mint a beauce-i urak; háromnak van egy kardja» (C'est comme messieurs de la Biousse, une épée pour trois).

Szokások esküförmá még: «Par Saint Ferreol d'Abbeville!» Gyakori szólásmód, hogy «vén, mint a roueni híd» («vieux comme le pont de Rouen»), melyet 1151-ben építettek. A dieppe-i gyermekek (enfants de Dieppe) alatt e város híres heringjeit érti a francia; a noyon-i sódar (jambons de Noyon) alatt pedig az ott természet babot. Noyon lakói tekejátékuiról is híresek voltak, s a «boule de Noyon» (noyoni teke) a családsg képleges allegóriája. Végre a kancsalról is az a mondás járja. «Noyon felé nézi, hogy nem ég-e St-Quentin?»

Önmagáról is sok önértettel, de néha elfogulatlanul is nyilatkozik a francia. Szerinte «Le français est l'homme par excellence» (a francia az igazi ember), s épen nem büszkeség nélkül említi, hogy «léger comme un français», (könnyelmű mint egy francia), vagy «le français né malin» (a gonosznak született francia). «Parler français quelque-un» annyit mint valakit megdorgálni, rendre utasítani. D'Aube mondása: «Quand le français dort, le diable le berce» — (mikor a francia alszik, az ördög ringatja) — szintén közmondásossá vált már, s a németek magok is tanúságot tehetnek ma arról a mondásról, melyet már Nicéphorus görög császár vallott a 9-ik században: «Ayez les français pour amis, mais non pour voisins» (Jó a francia barát, de nem szomszédnak). —rn—

A VELOCIPÉD-GYÁRTÁS ÉS A VELOCIPÉD-SPORT.

Pár év óta ismét divatosá lett a velocipéd Európa minden részében, uton-utfélen találkozunk a sport és ágának kedvelőivel, külön egyletek alakulnak, versenyeket rendeznek, sőt itt-ott még külön lapok is keletkeznek «a velocipéd kedvelői közös érdekeinek előmozdítására.» Leginkább kedvelik pedig ezt a sportot Angliában, hol egy szaklap számítása szerint már fél millió velocipédező ember van, míg a sokkal nagyobb Németországban alig 25 ezer s az újdonságokon annyira kapkodó Egyesült-államokban is csak 75,000.

EGY NYAKTÖRŐ VELOCIPÉD-VERSENY.

Az angol velocipéd-gyártásnak főszékhelye Coventry, egy 42,000 főnyi lakosságu régi angol város, hol kizárólag e gépek készítésével 13 gyár foglalkozik, több mint három ezer munkással. A gyárak természetesen különböző nagyságuak, de van olyan is, a hol hetenként 40—50,000 forint munkabért fizetnek ki s hogy egyáltalán mily nagy a kereset, mutatja az az adat, hogy 1887 február havában Coventry három legnagyobb gyárában 12,000 velocipéd volt raktáron s mindez áprilisig már eladatott, sőt még egy pár ezer ujonnan készült is. A legnagyobb gyárban, mely öt angol hold területű (1 angol hold = 4067 négyszögméter), hetenként 600 ily gépet készítenek el.

Igen érdekes az ily nagy gyárak megtekintése már csak a változatos munka miatt is. Erőteljes alakok furják, gyalulják, izzasztják s hajlítják az acél-darabokat az egyik teremben, más helyen az ércet oly szikraesőben simítják, mely valódi tűzijáték számba is beillenek. Különösen érde-

kes a modern kerekék gyártása. A ráf ugyanis sajátosságosan laposra nyomott csőből áll, melynek szálait azután hajlítják fel oly módon, hogy a szokásos gummigyűrű befogadására alkalmas mélyedést nyerjenek s így lehető legesekélyebb súly mellett kiválóan tartósak maradjanak. Minden munkás csak egy-egy részét készíti a kereknek, külön e célra kitalált segédgépekkel. Hasonlóképp igen érdekes az apró acélgolyók készítése, melyek arra szolgálnak, hogy a kerek forgásánál a surlódás minél esekélyebb legyen. Nagyobb gyárakban különben 10—12 külön osztály is van, melyekben csupán a velocipédnek különböző részeit készítik el, külön helyen történik azután az összeállítás, csinosítás, rakározás, stb. E miatt bajos volna egész határozottan megmondani, hogy egy velocipéd elkészítése mennyi időbe kerül. Pár évvel ezelőtt a walesi hercegnő egyik leánya számára Coventryben egy csinos nikkellal ellátott tricycle-t rendelt meg újvízi ajándékkul. A megrendelést nyert gyárban reggel 9 órákor kezdtek a munkához s ugyanazon nap éjféltűn 1/2-kor, azaz körülbelül 18 órai munka után készen állott a díszesen készített gép az elküldésre. Azóta azonban új gépek s új módszerek jöttek alkalmazásba, úgy hogy a készítési idő most valószínűleg sokkal rövidebb.

A velocipéd különböző fájának felkölörlése szerint a gyárak működése is nagyon változó s nevezetes, hogy e tekintetben is nagyon szeszélyes a divat.

Jelenleg az úgynevezett «Safety bicycle» (biztonsági kétkerekű) a legkedveltebb, melyet már 1879-ben találtak fel, de kezdetben oly esekély figyelemben részesítettek, hogy a feltaláló nem tartotta érdemesnek a patens-díjat fizetni, holott most sokat nyerne. Londonban különben a háromkerekű velocipédek is sokan használják, főképp üzleti célokra. Mondják, hogy egy mérszázalégnyi 82 kiló húst (egy óra alatt) 22 1/2 kilométernyi sebességgel hordott szét a megrendelőkhöz. Egyesek a rendes kocsi kerekéi helyett is már aczél velocipéd-kereket kezdenek használni. Hogy nyaktörő vállalkozásokra is esésit néha a velocipéd, azt már képmunka mutatja, mely egy angol sportembernek azt a vállalkozását ábrázolja, hogy egy tenger melléki rakpart alig méternyi széles kőfalán végigkarikázik a velocipéddel.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Etele halála. Kisebb költemények. Irta Bátky Lajos. E cím alatt csinos kötetek jelent meg Tatán, Takácsy Béla kiadásában. Új név, legalább előtűnk eddig ismeretlen, ki egyszerre egy kis époszszal lép föl, melyet szerényen hun történetnek nevez. Etele halálát tárgyalja, természetesen előzményeivel, a mint azok a hun-magyar hősmondából, az idegen Etele-mondákkal keveredve, ismeretese s a költői alakításnak oly szabadkezet engednek. Etele megunta már Krimhildát s örömmel vesz hírt a baktrai király csodaszép lányáról, Mikoltáról és követtséget küld, a Detre szász vezetése alatt, hogy kérjék meg számára. A vállalkozó s férfias szellemű lány igent is mond, kész Etele neje lenni, de előbb látni akarja harczban Etelét, hallani «Isten ostorát suhogni a világ fölött». Mikoltát hát haza viszik Etele országába nagy pompával, de mielőtt férjének adná magát, elmennek a nagy harczba, nyugatra, egész Chalonsig. Majd itt nem lévén teljes a diadal, vissza olasz földre — Rómáig, Aquileja ostromára. Így az elbeszélésbe Etele két nagy hadjáratának leírása szövédik. A vége az, hogy Etele diadalmasan térvén haza, most már megüli nászát Mikoltával. A nászalkomán azonban Krimhilda, kibén eddig is forrott a féltés, a harag, s düh: kitör s a serleget, melyből Etele és új neje üdvére kellene innia, földhöz vágja. Erre dühbe jő Etele s «a mit eddig király, a mit hun sohasem tett» pofon üti Krimhildát, Krimhilda fut, de az ajtóban még megátkozza Etelét, hogy nászjege után több hajnal nem lásson s dühösen tér lakosztályába. Ott eszébe jut első férje Szigfríd s a Nibelungok és Hagen s a ködsveg. Előkeresi, fejére húzza s látatlanul a nász-szobába megy és Etelét Mikolta karjai közt, ölelése gyönyöre teljében, saját isten-kardjával leszúrja.

E rövid vázlatból is látni való, hogy a mese elég világosan és ügyesen is van szöve arra, hogy Etele

hősi alakját harcaiban és tragikumában is kellőleg mutassa fel. De az előadás e világos mesét sokszor zavarossá, kuszáltá teszi. A részleteket a szerző nem gondolta ki eléggé, nem érlelte meg magában s úgy a mint jöttek, hevenyészve írta le. Előadását, melyben Arany Jánost nagyon is szembeötlőleg utánozza, erőltetetté teszik a túlságosan alkalmazott inverziók, a mesterkélt naivság, mely nem mindig sikerül s a Nibelung-énekből átvett «hej no»-féle felkiáltások s több igen aprólékos eszközök, melyek alkalmazása nem mindig s nem mindenkinek áll jól. De legaggályosabbnak látszik előttünk a végkatasztrófa, a Krimhild gyilkossága a ködsveg oltalma alatt, melyet a szerző nem talált semmi mondásban, mert az Arany saját inverziója s kérdés: szabad-e azt használni másnak, a plagium vétkebe esés nélkül. Az előadás folamatosságát zavarja a kétféle versmérték, melyben a költemény írva van. A kilencz ének közül hat (II. IV. V. VI. VII. IX.), melyekben Krimhild is szerepel, a Nibelung-strófában van írva, a más három (I. III. VIII.), melyek harciasak, a «Kevelháza» strófijában; ebben a változatosságban látszik némi rendszer, mégis kizökkent a előadást a rendjéből.

A kötet többi része kisebb, többnyire szerelmes, közte néhány fantasztikus költeményt tartalmaz. A utóbbiak egyike, a *Csillag-törés* című a hun-mondakörből, Etele fiainak harca, melyben Ellák és Irnak hadai fölemésztk egymást s megsemmisítik a népet, míg Csaba, a hfi fiu, félrevonul a testvéri viszálytól s nyikálva az éghez szegzi Etele csillagait, hogy az soha ne essek; de a nyitolt átszegt csillagból ástökös les, mely minden 300 évben megjelen. Zavaros, érthetetlen kompozíció. Átalában, a kétségkívül tehetséges, de még magát ki nem forrt fiatal költőnek legnagyobb baja az erejét felmuló szertelenre való törekvés, mely annyi közepeszerű tehetséget megromtott már; ohajtának vajha Bátkyt is meg ne rontsa; mert ha kellő medrébe visszatér s természetes korlátai közt marad, még sok jót várhatunk tőle. S ebben a reményben foglalozunk ennire is behatóan vele ez első kötetével munkássága zsongójának. — Bizományosa Budapestben Posner K. L. De a kötet ára nincs följegyezve.

A Budapesti Szemle júliusi füzetében az érdekes dolgozatok sorozatát Keleti Károly cikke nyitja meg: «Irányszemkék iparunk érdekében» cím alatt. Kimutatja, hogy évről-évre 200 millió forint értékű iparezikket hozunk be, leginkább Ausztriából, míg nyers terményeink kivételéből mindössze 165 millió forintot veszünk be. Van iparunk, de egyik iparműben sem tudunk eleget felmutatni. Keleti rámutat arra is, hogy az itthoni iparezikket iránt előlételesek vagyunk, még ha kitűnők is. A kormány sokat tehet, sokat is tesz, de a társadalomnak többet kellene tenni, iparosainknak, kereskedőinknek is nagyobb élelmességre volna szükségök. A hévvél és alapos tájékozottsággal irt cikkek általános esekélyre buzdít. Hunfalvy Pál folytatja Görgey István (1848. és 1849-48) című művének ismertetését. Csöpey László «Adalékok Báthory István életéhez» cím alatt nagyobb közleményt kezd meg, s festi a versengést, mely Miksa császár és Iván czár közt folyt a lengyel törn végett, mignem Báthory István erélye foglalta azt el. Láncozy Gyula gondall irt jellemzést közöl báró Kemény Zsigmondról. Haraszti Gyula ismerteti Caro francia író tanulmányát Sand Georgeről, Katona Lajos pedig Schuchardt Hugó gráci tanár rőpiratát a klasszikai nyelvek oktatásának kérdéséről. Szépirodalmi olvasmányul e füzet Pálffy Albert régi jeles elbeszélőnkől kezd meg regényt, «Egy leány mint özvegy asszony» címűmel; eredeti költeményt, «Egy boldogtalanhöz» címűt, ifj. Apáthy Istvántól közöl, továbbá műfordítást Lévy Józseftől: Burns egy költeményét, a «Májusban egy kőr» címűmel. Az «Értesítő» több új mű bírálatát közli, ezek közt a Jókai «Három márványfej» című regényének kritikáját.

Gróf Benyovszky Mórícset letrajza, saját emlékiratai és útleírásai című munkából, melyet Ráth Mór füzetes kiadásban bocsát közre, ismét együtt van egy jókora kötet, mely díszes kiállításban most került ki a sajtó alól. A négy kötetes munkából megjelent eddig az *letrajz* (Jókai tollából), most pedig *Gróf Benyovszky Mórícset letrajza* és *utle-*

írásaiból az első kötet, ezt is Jókai fordította angolból. Közli az 1790-iki angol kiadás előszavát, Benyovszky életirátát, saját följegyzései nyomán, aztán nagyrészt emlékiratait, melyekben az angol kiadás illusztrációi is helyt foglalnak, továbbá Benyovszky verbói szülőházának képe. A híres magyar utazó terjedelmesen s érdekesfűtőn írja le nagy utazásait, és esodálkozni lehet hogy csak most jelenik meg az magyar fordításban. Kárpótol azonban, hogy Benyovszkyt Jókai vezeti most teljes egészében a magyar közönség elé. Az első kötet a szibériai viszon-tagságokat és tapasztalatokat festi, a Khinába érkezésig. Ára 3 frt. A műhöz Ráthnál bekötési táblák is rendelhetők.

Ráth Mór kiadványai. Ráth füzetes kiadványai-ból legújabb a következők hagyták el a sajtót: *Arany János hátrahagyott íratái és levelezéseiből* két füzet; az egyik a *levelezésekkel*, s itt a Tomori Anasztázsal, Salamon Ferenczel, Szemere Pállal, Csengery Antallal váltott leveleket ismerjük meg. A 23-ik füzet a *próza munkák* közlését kezdi meg, melynek első gyűjteménye 1879-ben az akadémia kiadásában jelent meg, de az új kiadás tetemesen bőviti Aranynek becses próza dolgozatait, melyek közt értékes széptani töredékeket, bírálatokat, nyelvészeti apróságokat birunk. Egy füzet ára 40 kr. — *Tűth Kálmán összes költeményeiből* a harmadik füzetet veszünk a költő lyrai-költeményeivel; ára 40 kr. — *Deák Ferenc emlékezete* cím alatt szintén a 3-ik füzet kerül a közönség kezei közé. A «Gondolatok» című részt folytatja ez az 1843—1861 években mondott beszédek, cikkek sarkalatos mondatából. — E vállalatok mellett új kiadásban megjelent *Mária magyar királyné, II. Lajos özege*, Juste Tivadar belga történetíró műve, melyet francziából Szász Károly fordított le. A mű csak keveset foglalkozik Magyarországgal, Mária rövid ideig ült az ország trónján, s politikai pályájának legfontosabb része ki-vál esik hazánk történetén. Ezt Juste érdekesen és alaposan írja le. Ára 80 kr. — Végül megjelent a *halaszatról* szóló törvényezik is, magyarizatokkal ellátta Herman Ottó és dr. Imling Konrád; ára 50 krajczár.

Kuthy Lajos élete és munkái című irodalmi tanulmány jelent meg dr. Váli Bélától az Aigner Lajos által kiadott «Magyar Könyvesház»-ban töltvén be 162 oldalra menő kötetet. Kuthy Lajos a negyvenes évek egyik legkedveltebb írója volt, s regényeit, novelláit széltében olvasták. Mellőzve halt meg 1864-ben Nagy-Váradon; még az akkori lapok is alig vettek tudomást az egykor népszerű író elhunytáról, mert Kuthy a Bach-korszakban hivatalát vállalt. Váli könyve a már-már egészen elfeledett író emlékeit és műveit eleveníti föl.

Életrajza mellett bőven foglalkozik egyes műveivel is, melyek újabb kiadását most tervezzi a Kisfaludy-társaság. Váli a drámák közül az «I. Károly és udvara» címűt emeli ki első helyen. Novelláiból a «Cleopatra»-t, «A szinész»-t, humoros beszélőkét sat. Ohajtáná megmenteni a feledéstől, úgy vélekedve, hogy Kuthynak tíz kötetre terjedő beszélyeiből kétharmad ellenállt az idő elárvát erejének. A «Hazai rejtelmek» című irányregényénél, melyben először szerepelnek magyar népies alakok, szintén hosszabb taglalásba fog. Végül az elszórt vonásokat egyesnesíti és képet nyújt Kuthy írói egyéniségéről és utolsó éveiről. A tanulmány, mely sok szeretettel s a korrajzi részleteknek bő kifejtésével készült, eredetileg a «Figyelő» közölte.

Sanyaró Vendel válogatott nyögései. A «Bors-szem Jankó» ismerős alakjának heti sopánkodásai-ból és lakoma utáni örökös vágyából egész kötet jelent meg, összegyűjtve a boldogtalan diurnista fellengző ódát, melyen átértett szonettjeit, elegiáit, melyek mind egyetlen cél felé szállnak, csak hogy soha oda el nem jutnak. A könyv cizimlapján is ott áll Sanyaró Vendel a hentes bolt kirakata előtt, míg a távolban az ő ideáljai domborodnak elő, az operaház elhízott portása. A művelt proletáriátus panaszok-dik itt, a nélkül, hogy — a mihez joga volna — vádolna is egyuttal. Széld öngunyolása megnyerte neki egy ország részvétét. Egy társadalmi kérdés van ez alakban fölvetve, mely sürgeti a megoldást. Szegény jó Vendelke nem kacérokodik az ő sanyara sorsával, hanem böles megnyugvással és nem mindennapi elmésséggel számol le vele. A könyvecské Singer és Wolfner kiadása, csinos alakban, színes nyomással czimképpel; több rajz is eleveníti, melyek a latuló diurnistát tünteti fel, ki íres óráinak lendületes perceiben költő is. Ára 50 kr.

Blaisot kisasszony. Mario Uchard regénye foglalja el a Singer és Wolfner «Egyetemes regény-tárának» legújabb kötetét. A regény szerzője vonzó

író, ki távol tudta magát tartani a szenzációt haj-hiszo kalandos regények és az élet leplezetlenségéi-ben gyönyörködő naturalizmus irányától. Pedig Uchard is a való élettel foglalkozik, de izlése az élet szép oldalai felé hajlítja, a mi semmit sem von le jellemfestő és leíró képességeinek hatásából. Maga a mese híján van minden terjedősségnek, egységes és egyszerű, de annál érdekesebb és meggyerő, a kibonyolítás pedig meglepő. A fordító, József Béla, azon volt, hogy a fordítás az eredeti egyszerűségé-nek a benyomását tegye. Az «Egyetemes regény-tár» legjobbjai közé tartozik. Ára csinos, piros vászon-kötésben 50 kr.

Elza című alatt három felvonásos szimfoni jelent meg, szép kiállításban a Révai-estvérek kiadásában. A szerző Horus álnev alá rejtőzött. Gyakorlott tollal ír, de jelentékenyebb írói tulajdonok nélkül, s a szinpadra hatás eszközeivel sem ismerős. A szimfoni és hősnője a francia házasságszóró drámák sarjad-zása, nyers naturalizmussal, bántó leplezetlenségekkel, szavakban, tettekben. Hősnője egy felett asz-szony, kitől férjének elég oka volt elválni, s a ki-másodszor is férjhez menvén, második férjét szintén megcsalja. Ekkor a férj jényszeríteni akarja, hogy a bűnös nő egy revolverrel löjje agyon magát, mert ő ugyan be nem szennyezi kezét vérevel. Hiába mondja azonban neki: «Parancsolom, én, a férj!» Elza nem akar öngyilkossá lenni, s végre is eltávo-zik a házból. E semmiesetre sem drámai megol-gással, bágyad el végképen a kevés esekélynyű darab, mely szinpadra nincs megérve, olvasmányul pedig durva és izlést sértő.

A Magyar Művészek, a Szana Tamás szerkesztésében és Hornyánszky Viktor kiadásában megjelenő díszmű 6-ik füzete *Tilgner* Viktor szobrászsal foglalkozik, a ki bécsi művész, de magyar születésű. Itthon kevesen ismerik, csak utóbbi időkben találkoznak szobraival a műcsarnokban. Poszony egyik terén nem régiben Hummel zeneköltő szobrát állították föl, mely szintén Tilgner műve. A füzet e szobor rajzát közli mellékletül, ezenkívül mell-szobrokat, kutakat díszító csoportokat, s még több szoborművet. Tilgner husz év alatt közel 300 mell-szobrot készített, s Bécsben kedvelt művész. A füzet ára 80 kr.

Folyóiratok. A *Turul*, a heraldikai és genealogiai társaság közlönye új füzetében a bosnyák és hercegovinai heraldikai és történeti emlékekkel foglalkozik Thallóczy Lajos. «Az ilyir czimeregyűjtemé-nyek» című alatt. Thaly Kálmán a galánthai Esterházyak fraknai vonalának nemzedék rendéhez közöl adatokat. Fejéptarky László a Petneházy-család XV. századbeli czimeres leveleiről folytatja értekezését, s közöl színes nyomásban egy 1462-ből eredő családi czimert, mely a legszebbek egyike hazánk és korbeli czimerrajzai közül. A többi cikkek: Az Anjouk genealogiája, különös tekintettel a magyarországi ágra, második közlemény, dr. Wernert Móról. Buda-pestben volt egyházi testületek pécsettjei, Némethy Lajosról, vegyes közlemények. — Az *Archaeologiai Értesítő* (szerkeszti Hampel József) szövegben és illusztrációkban gazdag füzettel jelent meg. A hazai régészeti mozgalmak hírtömlése s e mellett a külföldet is figyelemmel kíséri. Nagyobb közlemény három van a füzetben: Hampel Józsefé «Ötvös-művek Nagy Lajos korából és az erdélyi ötvös is-kola», Csontos Jánosé «Mátyás és Beatrix arcképei a Korvin-kodexekben», Hoernes Móré «A praehisto-ria Ausztriában» címűmel.

A Petőfi-muzeumból új füzet hagyta el a sajtót Kolozsvárt. E vállalat a Petőfi életére és költészetére vonatkozó adatokat gyűjti össze, s az új szám is több adattal járul Petőfi halálához, a segesvári csata egyes részleteihez; közöl a költő egyes műveinek megjele-nésére vonatkozó jegyzeteket, relíkiákat, bírálatokat, fordításokat, könyvészeti adatokat, stb. Petőfi haláláról gr. László Albert, Barabás Károly és dr. Ottobán Nándor adnak közléseket Hubay Jenő «Petőfi befolyása a magyar zenére» címűmel azt fej-tegeti, hogy a népdal mennyit nyert és fejlett azóta, hogy Petőfi dalait megírta. A Petőfi költeményeiben rejő zenei érzék arra vall, hogy Petőfi szerette a ze-nét. Orlay Soma elbeszélése szerint tanult is zongor-ázni Martiny ev. lelkesült Kis-Kőrösön és meglehe-tősen játszott. A közöl apja, Huber Károly pedig sokszor látta Petőfit a nemzeti színház opera-előad-sain. Érdekes adat, hogy a költőnek már zeneszerző kortársai igen gyakran irtak zánét Petőfi költe-ményeire.

Akadémiai kiadványok. A tud. akadémia által kiadott *Matematikai és Természettudományi Közlemények* legújabb kötetét egészen Tégla Gábor dolgozta foglalja el: «*Újabb barlangok az erdély-részi Ercehségység övöléből*». Három fejezetben több ujonnan fölfedezett s átkutatott barlangot ír le s ismertette az ott talált emlékeket, csontokat, ásvá-nyokat, levonja azokból a következtetéseket is. A tanulmányhoz több rajz és pontos térképi fölvetel is kcsül. A 200 lapra terjedő kötet ára 1 frt 40 kr. — Az akadémia harmadik osztályának másik folyó-iratából: a matematikai és természettudományi «*Értesítő*»-ból két kettős (4—5-ik és 6—7-ik) füzet jelent meg. Értekezések közölnek bennök: Lenhos-sék Mihály, Daday Jenő, Schuller Alajos, Lendl Adolf, Liebermann Leo, Than Károly, Steiner An-

tal, Hankó Vilmos és Szilasi Jakab tollából. Az egyes osztályok ülésén tartott értekezésekből pedig önálló füzetben jelentek meg a következők: «*Tudomány és társadalom*, Schvarcz Gyula érte-kezése *Magyarország népmozgalma 1880—1885-ig*, Láng Lajostól. A *nyelvtudás történetéhez*, Simonyi Zsigmondtól. A *szekelyek származásáról és intézmé-nyeiről*, Orbán Balázstól. *Emlékbeszéd Tándíky Ge-deon fölött*, Tóth Lőrincztől. *Emlékbeszéd Zlamál Vilmos fölött*, Gálgyózy Károlytól. *Az egyéni sza-badság és parlamentarizmus Angliában*, Concha Győzőtől.

A mi dekatholizált egyetemünk cizim polemikus rőpirat jelent meg Doctör Romanustól. Meg-támadja Trefort minisztert, a mért a budapesti egye-temre protestáns tanárokat nevez ki, megtámadja az egyes tanárokat. A rőpirat tartalmaz egyebiránt a «Magyar Állam» hasábjain hónapokig tartó czikk-sorozatban jelent meg. A szerzőt a felekezetiiség szempontja vezeti; oly szempont, mely a helyes irányt nem képes fölmutatni. Ára 1 frt.

Díjtáblázat a kocsiposta frankó küldeményekről. Kapható minden postahivatalban és könyvkereske-désben. Összeállította Kovács Ferencz m. kir. posta-és táviratbizt. Nagykiszánt, ára 30 kr.; kerekke-dők különösen hasznát veszik e gondall összeállított díjtáblázatnak.

Előfizetési felhívások. «*A ló és annak tenyészé-tese*» című műre bocsátott közre előfizetési felhí-vást Koczányi és Vitéz könyvkereskedése Kassán. A szerzők szakemberek: *Korcsy* Béla, a kassai gazdasági intézet tanára, és *Monostori* Károly, a budapesti állatorvosi tanintézet tanára. Hazai ló-tenyésztésünk és e mellett a külföldt tárgyalja be-hatóan a mű, mely mintegy negyven ívre terjed, több mint 300 ábrával s el lesz látva Magyarország ló-tenyésztési térképével is. Füzetekben jelenik meg, augusztus végétől kezdve 2—3 heti időközben s a jövő év közepéig kerül ki egészen a sajtó alól. Elő-fizetési ára 6 frt, egyes füzeteké 50 kr. A kézikönyv lótenyésztők, állatorvosok, mezőgazdák és általában lókedvelők számára készül, kik ily magyar könyvvel nem rendelkeznek. — *Horváth* Kálmán, ki hosszabb idő óta műveli a költészeti irodalmat, a lapokban megjelent s még kiadatlan *költeményeiből* egy köte-tet rendez sajtó alá, melyre 1 frt 20 krajvár előfize-tést nyit. Megrendelhető a szerzőnél, Budapest, II. lánchídft, a magyar észak keleti vasut palotájában.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A «Jó-szfv» egyesület legutóbbi választmányi ülésén kitalványozta a legsürgősebb segélyeket az árvízkiroslutaknak, s egyes vidékek szerint bizalmi férfiakat kérték föl a segélykiosztásra. A főispánok, alispánok, polgármesterek s a közigazgatásági ha-tóság főbbjei, országgyűlési képviselők stb. kértettek föl bizalmi férfiakul.

Segély utalványoztatott Szabolcsmegyének 10,000 forint, Szatmármegyének 10,000 forint, Zemplénnek 8000, Borsodmegyének 5000, Csongrádmegyének 5000, Torontálmegyének 5000, Jász-Nagy-Kun-Szol-nokmegyének 5000, Békésmegyének 4000 és Bihar-megye 3000 forint, összesen 55,000 frt. Heves és Temesmegye részéről adatok nem álltak rendelkezésre s így a segélyösszeg folyóvá tehető nem volt. Az egyletek a pénztári kimutatás szerint a pénz-tári állása 398,427 frt 71 kr. Ez összegeből 300,000 frt a sorsjegykölcsönös cizimén folyt be, 98,427 frt 71 kr pedig egyéb cizimeken. A folyó ügyek elinté-zése után *Zichy* Ferencz gr. indítványára, *Tisza* Kálmánné elnöknek fíradhatlan és sikeres buzgal-máért elismerést és köszönetet szavaztak.

A Kárpát-egylet kirándulása. A Kárpát-egylet keleti osztályának a hó 22-iki közgyűlése alkalmából nagyobb kirándulást rendez Máramarosmegye ter-mészeti szépségeinek megtekintésére. Máramaros-Szigeten is nagyobb ünnepélyek lesznek. A közgyű-lés napján a színházterben bankett, utána táncz-és népműveltség lesz, a megyei népréseletek bemut-tására. A következő napra a szlatinai és románzéli aknáknak megtekintése és műkedvelői előadás van terv-ben. A m.-szigeti tartózkodás két napra terjed, mely után két irányban két nagy kirándulást rendeznek. Az egyiknek végpontja a Tisza folyó eredete, utköz-ben megtekintése a kabolypolyánai vashármornak, gyertyánligeti fürdőnek, kuzsi vadászkastélynak, ráhói, borkuti fürdőnek, sat. A másik rövidebb ki-rándulásnak végpontja a bréhi fürdő, illetőleg a Gut-tin-hegy csúcsa, honnan gyönyörű kiállítás nyílik szabad szemmel is egész Közkezevárig. E kirándu-lásra jelentkezni lehet Siegmeth Károly alelnöknél július hó 10-dikéig S. A.-Üjhejlyben.

EGYHÁZ ÉS ISKOLA.

Az orsz. középiskolai tanáregylet közgyűlése e hó 5-ikén nyílt meg, s az ország minden részéről érkeztek az iskolai ügyek megbeszélésére, de nem oly számosan, mint máskor. A tevékeny egyesület-nek ez már huszonkettődik közgyűlése. A közokta-tási kormányt Kárfy Titusz miniszteri tanácsos és dr. Klamarik János osztálytanácsos képviselik.

Berecz Antal elnöki megnyitó beszédében a középiskolák haladásáról, a kormány czelszerű intéz-kezéséről emlékeztet meg, melyek a középiskolai oktatás színvonalát emelni hivatták. Említette a ta-nárokat ellen szert vádakat is, de itt szükség volna a szolgálati pragmatikára, hogy a tanárok, ne csak a terheket érezzék, hanem jogokat is biztosítsanak számúra. Dr. Klamarik miniszteri osztálytanácsos a távol levő Trefort miniszter üdvözlét tolmácsolta, és sietett kijelenteni, hogy a tanárok ellen föl-merült vádakkal kevés az alapja, inkább csak a régi idők visszhangjai. A középiskolai törvények gyümöl-csei már teremni kezdenek, a haladás örövendete. Azután a jelentések következtek. *Brozik* Károly tit-kári jelentése szerint az egyletek 1140 tagja s 20 vidéki köre van; *Mayer* József pénztáros jelenté, hogy az egyleti vagyon 9941 forint s az évi bevétel 4822 frt, a kiadás 4686 forint volt. A segélyző egylet vagyona 5832 frtról 6623 frtra emelkedett. Kezddé-tek azután az előadások. Dr. *Vida* Károly csurgói igazgató «A középiskolai tanárok társadalmi állásá-ról» értekezett, s a fölvetett kérdéshez többen szól-tak. Dr. *Alexander* Bernát fővárosi tanár a «Kül-földi tanügyi mozgalmak» ismertetése és bírálta; dr. *Demkó* Kálmán lécei tanár pedig arról érteke-zett, hogy mily módozatok mellett kellene megala-pítani a tanárok országos segély-szövetkeztét. — Ezzel ért véget az első nap.

A budai ref. templom javára rendezett opera-színházi előadás a fölülizetésekkel együtt 3122 frt 50 krt jövedelmezett, melyből 843 frt 69 kr költsé-g levonatván, a templomi alap javára 2279 frt 11 kr jut. A királyi ezenkívül 500 forintot ajándékozott. A budai ref. templom építése körül *Tisza* Kálmánné, szül. gróf Degenfeld Ilona buzgólkodik legnagyobb eredménnyel, s eddig egymaga 11,000 frtnál többet gyűjtött. Ezért a bizottság legutóbbi ülésén meleg köszönetet is nyilvánított a fejedelhatatlan urnő-nek, ki egyszersmind azt is bejelentette, hogy a «Jó-szfv» egyesület sorsjegykölcsönének fele nyere-ségéből egy huszárra a templomalapot illeti.

MI UJSÁG?

Stefánia trónörököső a felvidéken. A trón-örököső Szent-Antalon időz, a Koburg hercegi párnál. E hó 5-ikén érkezett oda s két hétig marad nővérénél. A feleség asszonyt Rudolf trónörökös kísérte ki Bécsben a vasuthoz, s ott vett tőle búcsút.

Nagy lelkesedéssel fogadták a trónörökösőnt *Selmeczbányán*, hová esti 7 órákor érkezett szakadó eső-ben. Fogadására megjelentek Selmeczbánya összes hivatalai s egyletei. Taraczklövésnek jeltették a vonat megérkezését. Majd Osovsky Vilmos, Selmecz-bánya polgármestere üdvözölte beszéddel a trón-örökösőnt. Nyomban ezután a selmeczbányai övöddék növendékei nevében mondott egy kis leány üdvözlő beszédet s átnyújtotta a fenséges asszonynak az övöddék nevében a kezében tartott gyönyörű virág-bokrétát, melynek széles nemzeti színű szalagán arany betűkkel e felirat van: «Stefánia ő fenségesnek Resző trónörökös fenséges nejeinek, a selmecei vá-rosi övöda». A *trónörököső* kedves mosolygól kö-szönte meg a kis gyermekek üdvözlését és szavakkal: «Köszönöm, kedves gyermekek!» Majd a polgár-mesterhez fordulva, mondá: «Köszönöm a szíves, szép fogadtatást!» Azután bemutatta magának *Krassay* selmecei prépostot, *Pécs* miniszteri tanácsos bá-nyaigazgatót, *Goldbrunner* volt városi főispánt, a selmeczbányai katolikus főnögyet és evangeli-kus főnögyet elnökeket, stb. Szakadó esőben foly-tatta a trónörököső és kísérete az utazást. Az akadémiai ifjúság, a városi és bányatífizöltség, az ipartársulat és a bányamunkások által képezett sor-fal között indultak a virágokkal elszórtított fogatok Szt-Antal felé. A fenségek fogatait mintegy 40 ma-gínfogat kísérte Szt-Antalig, hol Hontmegye részé-ről Czibula fűszolgabíró, a város nevében pedig Hónig plébános üdvözölte a trónörökösőasszonyt, ki az eső dacára nyitott kocsiában tette meg az utat a fél órá-nyira eső Koburg-kastélyig. Az ut a selmeczbányai indóházról Szent-Antálíg fenyőfagyalakból készült diadal-kapukkal volt díszítve, melyeken magyar, belga és a Koburg-hercegi ház színeit viselő zászlók lengtek, s mindegyikük «Isten hozott» felírással volt ellátva.

József főherczeg és a kalotaszegi varrottas. Közöltük József főherczeg levélét, melyben Gyarmathy Zsigmond urasszony értesítette a belgák királynéjának érdeklődéséről a kalotaszegi varrott s íránt. Ujabban ő fensége a következő levelet intézte a varrottas fíradhatlan védnökéhez, Gyarmathy Zsigánéhoz:

«Nagyságos asszonyom! Alig indult jelentésem Bányi-Hunyadra, melyben az ottani szegény nép si-kerét részben érkeztim közlém a vidék jöltévvé véd-angyalával, érkezett önnek szíves levele. Fogndja hálás köszönetemet azon jó véleményért, melyet soraihoz mellékelte cizikében rólam közöl, melyet kiérdemelni iparkodandok. «Azóta nálam volt az itteni belga konzul és tudatta velem, hogy fíradózásai jó sikerrel lesznek az ő házijában; mert őtet is megbizta királynéja, hogy

A Franklin-Társulat kiadásában Budapest, IV., egyetem-u. 4. sz. megjelent és minden könyvkereskedésben kapható.

ARANY KINCSTÁR

nélkülözhetetlen tanácsadó minden család és háztartás számára.

Ára füve 80 kr.

Szerkesztette K. Beniczky Irma.

Ára kötve 1 frt.

TARTALOM:

Az első segélynyújtás testi sérüléseknél és hirtelen bekövetkezett baleseteknél: Az emberi test alkotása. — A csontok. — A fő. — A hátgerinc. — A mellkas. — A medence. — A tagok. — A csuklók. — Az izmok. — Az idegrendszer. — Az agyvelő. — A hátgerincvelő. — Az idegek. — A sympathicus. — A vérkeringés. — A szív. — A visszerek. — A vér. — A tüdők. — A víz és a vizeletanyag. — A vesék. — A bőr. — A táplálék. — A gyomor. — **Sérülések.** Zúzások. — Sebek. — Hogyan gyógyulnak a sebek? — Hogyan gyógykezelje az orvos a sebeket? — Vérzések. — Mérgezett sebek. — Csonttörések. — Hogyan gyógyul a csonttörés? — Hogyan mozdítja elő az orvos a gyógyulás folyamatát? Mi az első segély csonttörésnél? — Feszültség és megrázdulás. — Egési sebek. — Mit tegyünk megfagyott emberrel? — Vízbeletelés. — Megfázások. — Felakasztott ember. — Esméletlenség. — Mérgezés. — Mit tegyünk a mérgezettettel? — **Sebesült- és betegszállítás.** — **Szemésorvoslás.** — **A házi gyógyszerárta berendezése:** Fertőtlenítő szerek. Olajok. — Ásványvízek. — Gyógyfűvek. — **Kipróbált háztartási eszközök.** — Egetés-sebekre. — Almathea. — A naplót megégett arcbőr. — Kitiűző gyógyír. — Fagyás elleni szer. — Jó szer a bőrtájk ellen. — Hajkiválasztás elleni szer. — Szunyog- és méhszúrás ellen. — Nyári mosó szer. — Szemlő elleni szer. — **Szépitő szerek:** A testbőr ápolása. — Az arcbőr ápolása. — Az arcbőr hibáinak gyógykezelése. — A szemlő. — A májfoltok. — A szárga arcbőr. — A kéznek ápolása. — A kellemetlen szájbiz. — A fogak ápolása. — A fogak betegségei. — A fejbőr és haj ápolása. — A hajnak természet szerinti ápolása. — **Háztartási:** Folyékony enyv. — Olcsó illatszer. — Tartós és olcsó padló-festék. — Irósvaját eltartani. — Új módja a kávékészítésnek. — Füstölő kolbász és sonka penészedése ellen. — Megsárgult fehérnemű. — Hogyan kell vizet forralni? — Sonkát, mely nagyon el van sózva. — Sósakát és labodát eltartani. — Zöld ugrókat eltartani. — Edegyetelt, melyekben petroleum volt, tisztítani. — Gyümölcsöt eltartani. — Francia asztali gyümölcs. — Muskatályi ízű gyümölcs. — Fényezés tárgyakat tisztítani. — Rozsdafoltokat kiszedni. — Kitiűző sonkapéz. — Előny a mosásnál. — Jó és olcsó talaj. — Legyeket szobából kipusztítani. — Jeget a hirtelen elvadásztól megóvni. — Becsínált főzelék, ugrorka. — Friss tojás. — Friss ugrorkasaláta telen. — Dohos, penészes levegővel telt helyiségek. — Ragasztó, üveg és porcelán tárgyakra. — Ávas vaj helyre hozni. — Fényezett bútorok tisztítása. — A fának repedéseit betömni. — Cserépfazeket törhetlenné tenni. — Körteiz. — Piros rizs. — Hídeg narancspuncs. — Ragasztó, mely a tüzet és vizet kiűzi. — Jó tisztító szer. — Ragasztó-pép papírszöngyre. — Hajkefék tisztítani. — Tölgyfa-butorokat sötétre pácolni. — Málna vagy szamóca-szörp. — Molyirtó-szer. — Szőnyegeket tisztítani. — Beszennyezett bútorhuzatot tisztítani. — Ablakragaszt feloldani. — Aranyozott keretek javítása. — Festett vörös bor. — Boros horók kifüstölése. — Czitromlevet sokáig eltartani. — Zavaros bort tisztítani. — Dohos pinczék tisztítása. — Boros üvegekre való szurok. — Friss ugrorka telen. — Megromlott, megsavanyodott bort helyrehozni. — Borszapítás. — Ha a bor zavaros és ecetesedni kezd. — Szilvabor. — Szőlő saját levéből befőzve. — Tojást telen eltartani. — Szőlőt sokáig eltartani. — Kitiűző mosó-szer. — Vörösbort-foltokat kiszedni. — Szőnyegeket porolása telen. — Jó tapasz füstölő kályhákra. — Ragasztó petroleum-lámpákra. — A szűfűg ellen. — Tojást pótolni. — **Baromfi-tenyésztés:** A baromfi betegségei. — A szál-féreg. — A pip. — **Körtészet:** Zöldes kert. — A cikória-saláta művelése. — A csigák irtása. — Földper-tenyésztés. — Csiperkegomba-tenyésztés. — A vetemények öntözése. — Chinai yam- vagy kenyérgyökér. — Óriási spárga. — Kihasztalt spárgának megújítása. — Téli saláta. — A melegágyak és üvegácz ablakai. — Tormatermelés. —

Csiperkegombatermelés. — A fejes salátamag. — A pat-féreg kiirtása. — Hónapos retek telen. — Korai burgonya. — Óriási karfiol. — Legjobb trágya. — Kerti munkák telen. — Jannárban. — Februárban. — A kerti veteményeknek való talaj. — Timáreser mint trágya. — A faszen a kertészeten. — Czellertermelés. — Csiperkegombatermelés a ló-istállóban. — **Virágos- és díszkert:** A kerti zsálya. — Pompás dísz. — Róza nemesítése való alanyok. — Szegfűtenyésztés. — Új kuszonvény. — A szobanövények táplálása. — Földibálha, zöldlevélti tetti pusztítása. — Legjobb trágya cseréprózsák számára. — Magastörzsű rózsák. — A myrtus fáska virágása. — Rheum giganteum. — Salvia argentea. — **Szoba-virágok:** Edegy-növényeknek való föld. — A calla virágása. — Aralia. — A virágok szaporítása. — Magastörzsű rezed. — Korán virágzó jácint. — Kaktusz-félék. — **Gyümölcsös kert:** A gyümölcsfák trágyszása. — A gyümölcs éretését gyorsítani. — A hernyófészkek. — Férgek kiirtása. — A gyümölcsfák tisztítása. — Fatsapaz. — Tiszta és kemény kerti utak. — Meddő körtefák. — Jó oltó-viasz. — Új szaporítási módja a gyümölcsfáknak. — Öreg fák átültetése. — Szőlőke-szaporítás. — A közméte-bokrokat pusztító hernyó. — A fának korán virágása. — A ribizkebokrok metszése. — Favisz helyett collodium. — Oltógalyak szállítása. — Magastörzsű közméte. — **Gazdászati:** Kötélek, gyökények. — Földbe vert karók. — Minden időjárásnak ellentálló máz. — Ugrorka és tökvirág. — A vakand. — A lovak patái. — Kitiűző trágycserékek. — A ragya és más iszáló bajok ellen. — Az állatok ruh-betegsége. — Szőlőtrágyszás. — Új szőlőkapálási mód. — A szopos borjuk bélihurta. — Hízó sertések. — Méhek etetése. — Ha a ló meghűléstől bégöröcsköt kap. — Zöld trágya. — Jó tejelő tehén. — Szőlőmagot olajnak használni. — A vonómárhát győtrő bögyöl elleni szer. — A burgonyabetegség. — Facszipok és karók tartósságát fokozni. — **Társadalmi szabályok.** — **Különböző hasznos tudnivalók:** Foltokat fehér ataszóllal kiszedni. — Bőrvizet ellen. — Hangyát elkergetni. — Bortálpakat viz-hatallná tenni. — Minden gazdaságnak kell tudnia. — Kitiűző likör. — Olasz ratafia. — Zöld főzeléket. — A kifőzött kávé. — Jó ragasztó szer. — Ablaktisztító szer. — Színes gyapjúkermék. — Melegágyra üveg helyett. — Fekete selyemszövetet. — A lábbelit vízhatlanná tenni. — A méz-vakolatot. — Agytollak tisztítása. — Szobalegyek kiirtása. — Jegyző-tinta. — Pinczebogár-irtás. — Olcsó máz. — Fontos készlekek műhelyek és gyárak számára. — Az ablaküvegek befagyása. — Régi vas- vagy farszelőt tisztítani. — Víz-hatallan máz papírra. — Tükör- és képekterek. — Zöld és aranyzint. — Vas- és aczéllárukat. — Sáraréz tárgyakat tisztítani. — Folyékony zománc. — Jó szer a moly ellen. — Ragasztó aquariumok számára. — Sertésirtó. — Tinta-foltokat. — Zsirban sült gombóc. — Vízhatallan enyv. — Gyapottal kevert vásznat. — Fekete gyapjúruhát tisztítani. — Lenyomott tükörös bársony. — Málnaszörp csukor nélkül. — Levegő-tisztítás betegszobákban. — Olaj varró-gépek, löfögyverek stb. számára. — Finom díllókr. — Leggyorsabb módja. — Róza-illat telen. — Kitiűző alma-felfújt. — Jó ragasztó. — Légyirtó. — Lámpa-borítók és golyók. — Szilvát ecetbe. — Körte-sajt. — Gummi-papír. — Egészséges ivóvíz. — Virág-edény, tojáslehető. — A sebek kiszívása. — Ölom-mérgesek. — Almatlanság. — Biztos szer a tetshalál felismerésére. — Almat a tőpör-déstől megóvni. — Rózsasallat füstölősz. — A fának tartóssága. — A beteges étkezésre vonatkozó szabályok. — Zsir beteges számára. — Percz-leves beteges számára. — Hídeg hus-kivonat beteges számára. — Kétszerszál-leves csecsemők számára. — Tápláló hus-essencia nagyon el-gyengült beteges vagy kis gyermekek számára. — Hók-hurrt-leves. — Paradicsomleves beteges és lábbadozók számára. — **Üdítők:** Limonade beteges számára. — Eper-bor. — Almavíz. — Erősítő-ital. — Rizs-víz. — Pirított kenyérlé. — Friss gyümölcs-víz. — **Arany házi szabályok:** A jóvedelem. — **Családi élet és boldogság.**

29. SZÁM. 1888.

BUDAPEST, JULIUS 15.

XXXV. ÉVFOLYAM.

Különböző feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és egy évre 12 frt
POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: 1 évre ... 6 *

Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG

egy évre 8 frt
fél évre ... 4 *

Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK:

egy évre 6 frt
fél évre ... 3 *

Külföldi előfizetésekre a postailag meghatározott viteldij is eszandolandó

KOBURG LUJZA KIRÁLYI HERCEGNŐ.

Két szép királyleány idők most Magyaror-ság területén. Egyikük állandóan is itt lakik, egybűtt csak tartózkodik, hazája ez a magyar haza. De a másik is ide haza van, hiszen reá ez országnak a királyi koronája vár. Hogy ne volna hát ő mienk? Aztán anyai ágon mindketten magyarok.

A két belga királyleányról van szó, a kik közül a kisebbik, a trónörökös hitvese testvérné-jének, Lujza szász-koburg-góthai Fülöp her-czeg nejének látogatására Magyarországra jött, azzal a szándékkal, hogy néhány hetet együtt töltsenek a Koburgok bájos fekvésű kastélyában, Szent-Antalton.

Az egymáshoz meleg szeretettel ragaszkodó két testvér együttlétét alkalmul akarjuk fölhasználni, hogy a fenséges háziasszonyt és falusi otthonát olvasóinknak bemutassuk, s daczára annak, hogy a magyar ember előtt jó ismerős mind a kettő, egyetmást elmondjunk felőlök, a mi a nagy közönséget érdekelheti.

Néha a magas születés egymagában is elég jogezim arra, hogy a közönség figyelme valaki felé forduljon. De sokszorosan erős jogezim akkor, ha a magas születéssel külső szépség s annyi szellemi adomány és lelki erény is párosul, a mennyivel Lujza hercegnőnél találkozzunk.

A belga királyi párnak, mint tudjuk, nincsen fia, s a belga korona II. Lipót király után ennek fivérére, a flandriai grófra, kinek Magyarországon szintén vannak terjedelmes uradalmak, esetleg ennek ivadékaira száll. De van e helyett három bájos leánya, kik közül a legkisebb, Klementina hercegnő, most éli serdülő hajadon korát, a középső, Stefánia, Rudolf trónörökös főherceg neje, a legidősebb pedig Lujza királyi hercegnő, Fülöp szász-koburg-góthai herceg hitvese.

Már mint leányok is közel vérszerinti atyafi-ságban álltak uralkodóházunkkal, a mennyiben édes anyjuk, Mária Henrietta főhercegnő, leánya a nagy magyar nádornak, József főhercegnek, ki Ferenc császár és királynak fivére volt. Lujza főhercegnő tehát, midőn egy magyar her-czegnek neje lön, már születése jogán előkelő szerepet volt hivatva játszani az udvarnál. Ő azonban házasságának első éveiben szívesebben időzött csendes családi körben s beérte a házi asszony, a szerető hitves, a gondos édes anya szerényebb, de boldogított szerepével, annyira, hogy Budapest, a hol csaknem állandóan la-

Koller Károly tanár fényképe után

LUJZA KIRÁLYI HERCEGNŐ, KOBURG FÜLÖP HERCEG NEJE MAGYAR VISELETBEN.

AZ 1844-BEN ALAPITOTT
BUTOR-KERESKEDÉS
BUDAPESTI II. ASZTALOS-EGYLET
BENE PÁL ÉS TÁRSA
V. ker., nádor-utca 14,

ajánlja a n. é. butorvásárló közönségnek dusan felszerelt, szőlő asztalos- és kárpitos-butorait, ugymint a leg-elegánsabb szalonagarnitúrákat, fogadó termek, ebédlő- és hálószoba-butor a leggyorsabb és legfinomabb izlé-ses kivitelben, igen olcsó árak mellett. 3599

Legjobb pipaszárak!

A t. közönség, valamint ismételt kérésre megrendelését kéri feltaláló: **Könyves Tóth Sámuel, esztergályos Debreczenben.**
Pipaszárjaim kaphatók még a következő czégekben: Budapest: Martinyi H., Nöcker F., Gyomai uraknál. Bécsben: J. Hitzmann czégnél en gros & detail. Gracban: P. Rabensteiner. N.-Vár-domb: Kis Dávid. Egerben: Rónay G. Szatmáron: Gilyén J. Haller O. Győrben: Bakos M. Jászberényben: Grünhut K. Szolnokon: Oz-treicher L. P.-Ladányban: Varga Gy. M.-Szigeten: Sándor A. Jász-Asztalos: Imre S. Szekes-Felcsérvon: Sackerek és Hor-nász. Szőlő-Győrökön: Rattay L. B.-Gyulán: Nagy F. Jász-kőrben: Baner J. Szarason: Nyécsk S. Dunaföldvidéken: Hor-vitz testv. László. Székely: L. Dóttin. V. Kism. N.-Szolnoki-tán: Preisz F. Nagy-Lakon: Neuman L. Szentos: Dabry J. Tótas: Takács B. Gyöngyösön: Kozmácz J. fia, K. Tóth testvérek. Gyomán. Kunszegen: Salmay J. M.-Vásárhelyen: Reinhard-ger J. Buzsárvárában: Krenn A., Eisert E. Kolozsváron: Bökl K. Igite: Hajós J. S.-A.-Ujhelyen: Szentgyörgyi V.

Végeladás

a legolcsóbb áron. Egy nagy tömeg díszmű és bronz árú, porcellán, fa és üveg, valamint szo-borkák, vázák, salontutorok, óra és írógarnitú-rák és egy nagy tömeg függő és asztali lámpa. Budapest, Gizella-tér 1. szám. (Haas-féle palota.)

A radeni savanyúvíz raktára Budapest Edesutya L-nál, vala-mint minden ásványvíz-kereskedésnél és vendéglőben.
A radeni savanyúvíz a világ egyetlen ásványvize, mely igen jelentékeny lithion-tartalommal bír, minél fogva **köszvény, vese- és hólyag-bántalmakban specifikum** gyanánt használtatik. Gőzölgő ásvány- és szalon-tartalmak még különösen ajánlják **gyomor- és aranyeres bántal-mak- s hurutokban.** Radeni vizes fűzők vérsze-génység, női bajok, magtalanság stb. stb. ellen.
Radeti gyógyintézet.
Dr. Garod, Bismarck-utca 11. sz. Készlettel bővebb nyitókát, lelkészeknek a legmagyobb áras oldó deini vizet élet-halál magyarságuk.
Tervrajzokat ingyen és bérmentve küld a radeni savanyúvíz gyógyintézete Steierországban.

Hazánk legkedveltebb szénsavdús
SAVANYUVÍZE
A MŰVÉSZ FORRÁS
AGNES
Ő fensége József főherceg és ő felsége Milán szerb király asztalán rendes italul szolgál.
Kitiűző szolgáltatást tesz az emésztési zavaroknál.
Legjobb asztali és edző ital.
Borral használva kiterjedt kedveltségnek örvend.
Évi szállítás 2 millió palack.
Gyom. ártókár **Edesutya L.,** m. kir. és szerb Budapest: kis. ud. szállító
Ugyancsak kapható minden gyógyszerárban, fűszerkereskedésben és vendéglőben.

Franciaország és a Külföld Minden illatszerész és néi és Fo-drásznál
La VELOUTINE
Különleges Rizpor BISMUTALL VEGYITVE
CH. FAY, ILLATSZERÉSZ,
PARIS — 9, rue de la Paix, 9 — PARIS.

BARNA FOGORVOS
Budapest, váci utca 24. szám.
Készít egyes fogakat, fogsorokat és plombákat, jótállás mellett; árak mér-sékelttek. Kíváncsra részletre.

Kitűnő minőségű, olcsó és könnyen hordható
Fényképészeti készülékek
touristák és amateur-ök számára,
melyekkel bárki minden előismeretek nélkül a leg-csimosabb képeket állíthatja elő. Ezekről szóló, 130 új ábrával és egy próbaképpel ellátott, új árjegyzéket 20 kr. beküldése után postafordultával és bérmentesen küldjük át.
Calderoni és Társa,
Budapest, IV. ker., kis hid-utca 8. szám.